

7. kuu

NÕUKOGUDE KÕRGEN KOO

nr 4 V
Rahvakomisjariide Nõukogu
Asjadevalitsus
RAAMATUKOGU
Nr. 133-4

NR 4

APRILL

1941

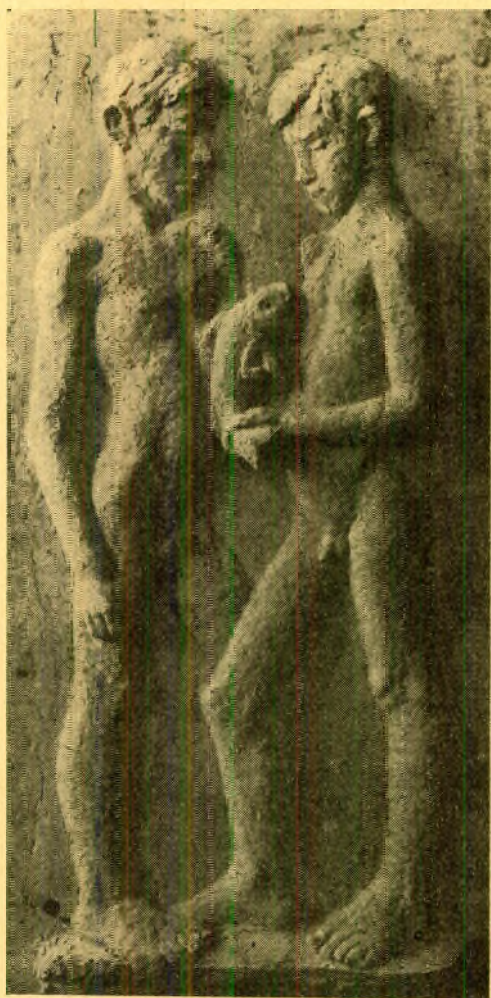
SISU

L. LAAS: POISID KALAGA (KIPSRELJEEF)	194
A. JA A. HONE: 1. MAI — RAHVUSVAHELINE TÖÖRAHVA PÜHA	195
V. MAJAKOVSKI: MEIE PÜHAPÄEV (LUULETUS)	199
MARKSISMI-LENINISMI ÕPETAMISEST (M. I. KALININI KÕNE 4. JUULIL 1940. A.)	202
V. SISKA: SÕDA JA REVOLUTSIOON	211
K. LIIMAND: KÕRGEMA KUNSTIKOOLI REFORM	222
O. KANGILASKI: PLIIATSIJONISTUS	223
J. SAAL: PORTREE (ÕLI)	229
R. PÄTS: KONSERVATOORIUM TÕELISEKS MUUSIKAÜLI- KOOLIKS KUJUNEMAS	230
V. PIRK: POISS (ÕLI)	233
A. NUUT: HARIDUSE- JA KUNSTITÖÖLISTE AMETIÜHINGU KONGRESS	235
RINGVAADE	239

„Nõukogude Kõrgem Kool“ ilmub 10 nr. aastas. Toimetus Üliõpilas-
majas, tuba nr. 27, telef. 35-00; vastutav toimetaja F. Issak, Tartus, 21. juuni
täht. 8—3, telef. 38-68.

Toimetuse kolleegium: I. Kruus, K. Ristikivi, H. Kalmet, S. Mentak
ja V. Alumäe.

Talitus: RK „Teaduslik Kirjandus“ Tartu, Ülikooli 9—2, telef. 27-24.
Palutakse pöörduda kaastöö asjus otse toimetuse aadressil.

LYDIA LAAS
E. Jõessaare õpilane

POISID KALAGA
reljeef — kips

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Kõukogude Kõrgem Kool

ENSV KÕRGEMATE KOOLIDE HÄÄLEKANDJA

NR 4

APRILL

1941

1. MAI — RAHVUSVAHELINE TÖÖRAHVA PÜHA

Esimesel mail pühitseb töörahvas kõigis maailma maades, äärmiselt erinevais tingimuses, rahvusvahelist proletariaadi solidaarsuse päeva. 51 aastat on mööda sellest, kui maipäeva esmakordselt pühitseti. Selle aja jooksul imperialism, kapitalismi surmaagoonia, on kaks korda tõuganud maailma mustimasse kaosesse. Kuid selle aja jooksul jõudis ka inimühiskond pöördepunktile ning ületas selle Suure Oktoobrirevolutsiooniga. Kunagi enne polnud astunud säärast sammu. Kunagi enne polnud revolutsiooni organiseeritud teadlikuna sotsiaalsete muudatuste dialektikast. Kunagi enne polnud revolutsiooni, mis viib klassivõitluse lõpliku hävitamiseni ja kestva rahu, õigluse ja vabaduse saavutamiseni. Võit 1917. a. oktoobris oli esimene püsiv rahvusvahelise proletarse revolutsiooni võit.

On selge, et olukorrad on täielikult muutunud esimesest sotsialistlikust maipühast saadik.

1. mai kuulutati rahvusvahelise proletariaadi päevaks 1889. a. rahvusvahelisel sotsialistide kongressil Pariisis, kui moodustati II Internatsionaal. 1. maid otsustati pühitseda proletariaadi jõudude mobilisatsioonipäevana, võitluse päevana, tööliklassi rahvusvahelise vendluse päevana ja sotsialistliku propaganda päevana. 8-tunnine tööpäev, võitlus sõja vastu, alaliste armeede kaotamine, need olid 1. mai loosungid 51. a. tagasi.

Rahvusvahelise proletariaadi solidaarsuse päeva ideed võeti vastu töörahva masside poolt. Euroopa valitsused aga ootasid

~~3376~~

1890. a. esimese mai püha tähistamist suure ärevusega. Viinis, Pariisis ja reas teistes pealinnades hoiti valmis terved rügemendid juhuks, kui töölised algaksid otsesest ülestõusu. Sellest ajast peale sai 1. mai kõigi maade tööliste solidaarsuse ja vennastuse sümboliks. Aga kuna töötavate meeste ja naiste massid, kes arvuliselt üha kasvasid, kogunesid pühitsema oma päeva, tegid oportunistid ja väikekodanlikud elemendid II Internatsionaali eesotsas kõik, et õõnestada suure proletaarse püha revolutsioonilist iseloomu. Tehti katseid anda maipäevale ametlikku kodanlikku iseloomu. Teatud „juhid“ isegi soovitasid loobuda 1. mai pühitsemisest!

Esimese imperialistliku tapatalgu eel 1914. a. saavutasid need sotsialismi äraandjad viimaks oma sihi. Saksa ja prantsuse sotsiaal-šovinistidel õnnestus 1. mai allasurumine eesmärgil, et ühtki päeva, ühtki tundi ei raisataks relvade valmistamisest, mis võimaldasid ühe maa töölistel hävitada teise maa töölisi. Kapitalistlike maade töölised maksid kallilt esimese imperialistliku maailmasõja eest: 30 miljonit surnut ja vigastatud, tosin maid laastatud, miljonid inimesed nälgimas. Nad ei võitnud midagi. II Internatsionaal oli alla kirjutanud iseenda surmaotsusele. Kuid idee internatsionaalist elas veel. Kunagi enne polnud tarve rahvusvahelise tööliklassi ühtsuse järgi suurem. Rahvusvahelise proletariaadi solidaarsuse tugevus ilmniski kõigi maade tööliste suhtumises interventsoonisse noore Nõukogude Vabariigi vastu. Suur-Britannia ja Prantsusmaa töölised kuulutasid välja üldisi protestistreike ja sadamatöölised keeldusid laadimast sõjamoona, mis oli määratud Nõukogude Vene tööliste vastu võitlemiseks.

1919. a. loodi III, Kommunistlik, Internatsionaal. III Internatsionaal, mis üksi oli võimeline väljendama tõelist rahvusvahelist proletariaadi vennastust, võttis enda kätte 1. mai organiseerimise. 1919 oli intensiivse poliitilise võitluse ajajärk. Mitme maa töölised võitlesid võimu haaramise või säilitamise eest või valmistusid võitluseks. 1. mail 1919 anti välja loosung: „Elagu rahvusvaheline nõukogude vabariik!“ III Internatsionaali asutamisest saadik arenesid poliitilised sündmused kiiresti, kõigis maades on toimunud suured muudatused.

Kodanlikud valitsused katsusid murda tööliste vastupanu, brutalselt taga kiusates 1. mai demonstratsioone või organiseerides ametlikke šovinistlikke demonstratsioone samal päeval.

Kodanlikus Eestis korraldas sõjavägi ja kaitseliit oma „esimesi kevadisi jalutuskäike“ 1. mail. Rahvas taheti tekitada muljet, nagu oleks 1. mai mingi üldine kevade vastuvõtupäev, mitte aga töörahva revolutsiooniline püha. Sõjavägi ja kaitseliit saadeti „jalutuskäikudele“ tingimata samas maršruudis, mis oli tööliste rongkäikudel, ning nad provotseerisid kokkupõrkeid töölistega.

1934. a. saadik olid meil isegi sotside demonstratsioonid keelatud ja siis ei tundnud ka sõjavägi enam mingit tarvet 1. mai hommikul „jalutama“ minna. „Traditsiooniliseks tööliste rongkäikudeks puudus seekord luba ja ka kaitsevägi ühes kaitseliiduga lükkasid oma jalutuskäigu edasi 10. maile“, kirjutab selle kohta üks kodanlik ajaleht. („Postimees“, 20. mail 1934. a.)

Ainukesteks „meeleavaldatajateks“ jäid veel kodanlikud üliõpilaste organisatsioonid, kes ööl vastu 1. maid marssisid tõrvikute valgel läbi linna, pidades kõnesid „isamaaarmastusest“, noorusest ja kevadest, mispeale lauldi „vivat et republica“ ja mindi elustama vanu buršikombeid.

Mõnes Lääne-Euroopa maas, näit. Inglismaal ja Prantsusmaal oli 1. mai tööpäev, nii et suurem osa töölisi sai koguneda demonstratsioonidele alles peale töö lõppu vabrikuis ja tehaseis. Inglismaal püüdsid II Internatsionaali elustunud laiba parteid töörahva püha veel seega saboteerida, et organiseerisid erilise püha 1. mai asemele (esimesel puhkepäeval pärast 1. maid) — puhkepäev valiti selleks, et mitte katkestada toodangut ega jätta kapitaliste ilma päevasest profiidist. Klassiteadlikud töölised aga toetasid ka neid pühapäevi tööliklassi ühtsuse huvides, minnes seega välja kahele demonstratsioonile — 1. mail ja esimesel puhkepäeval pärast seda. Töölised endises poola kontsentratsioonilaagris „Brzoza Kartuska“, kus kõik avalikud poliitilised demonstratsioonid oleksid tähendanud endatappu, riskeerisid koosolekute organiseerimisega, mille vältel üks seltsimeestest sosistas lühikese kõne ja kõik koos vandusid jääda truuks tööliklassile.

Kõigist takistusist hoolimata maipüha on jäänud püsima, ükskõik mis tingimuses, rahvusvahelise proletariaadi solidaarsuse päevana. Maipäev loodi võitluse käigus ja jääb võitluse väljenduseks.

Samal ajal kui maipühad kapitalistlikes maades lõppesid tihti veriste kokkupõrgetega politsei ja rahvamasside vahel, peeti vabal sotsialismimaal hiigeldemonstratsioone proletariaadi rahvusvahelise

solidaarsuse auks. Nende vabade rahvaste arv, kes võivad pühitada 1. maid võidupühana, on tänavu kasvanud. Teiselt poolt aga pühitsetakse tänavu 1. maid ägedaimate imperialistlike vastuolude keerises. Kontrast tugeva, rahuliku ja vaba sotsialismimaa ja teda ümbritseva kapitalistliku maailma kaose vahel muutub üha teravamaks. Seda selgemini kerkivad aga 1. mai loosungid rõhutud rahvaste teadvusse. Üha veenvamalt kõlab hulkade kõrvu võitlushüüd: „Kõigi maade proletaarlased, ühinege!“ Üha pinevamaks muutub sõjavastane võitlus kapitalistlikes mais.

Nõukogude rahvad demonstreerivad 1. mail oma majanduslikku ja sõjalist võimsust ja oma valmisolekut võidelda kommunismi lõpliku võidu eest. Nõukogude rahvad demonstreerivad 1. mail oma truudust rahvusvahelisele proletariaadile, kommunistlikule parteile ja III Internatsionaalile.

A. ja A. Hone.

MEIE PÜHAPÆEV

Veel eitesid kirikus tammub
ja palvetab, küürakil tusast.
Kuid
 noorkommunistide sammud
ju uuest kajavad usust.
Sest usust,
 milles ei kulge
meil
 jumalast seatud tee,
vaid undavad mootorid julgelt
ning valitseb
 inime.
Ei aru
 vastaselt saa
maal puselda nõidade sarved, —
meil kõuemürin,
 see ka
on rasketööstuses arvel.
Ei, issand-jumal,
 sust lähe
päev-päevalt
 päikese käik.
Me anname
 kuugi
 ja tähed
Silikaadile kõik.
Saab arukaks
 rahva samm,
ei viskle ta taevases võrgus.

**Ta seisis,
vaatas
ja
läks kui hiid,
ning hülgas kõik preestrid ja laamad.
Pea kohal lehvib punane siid
ja käes tal
paistab raamat.
Las muile
jäävad kõik ristid,
las eided heidavad põrmu.
Te sammuge,
noorkommunistid,
et taevale kõmaks kõrvu.**

Tõlkinud JAAN KÄRNER.

MARKSISMI-LENINISMI ÕPETAMISEST.

Sms M. I. Kalinini kõne kõrgemate õppeasutuste marksismi-leninismi kateedri juhatajate teisel üleliidulisel nõupidamisel 4. juulil 1940. a.

Ma võtsin ajanäitaja seepärast, et mul pole ülestähendatud kava. pole teese, pole märkmesedelit, millised reguleeriksid minu esinemise. Säärane intuiitiivne esinemine on seotud suurte ebameeldivustega; esinedes nii, võib liiga pikale venitada, ja paljud hakkavad mõtlema — millal ta ometi lõpetab.

Muuseas ärge võtke minust eeskujut. Ma lihtsalt ei jõudnud valmistada teese. Alles eile tuletati mulle uuesti meelde seda nõupidamist, ja ma ei jõudnud neid valmistada, sest ühe päeva jooksul ma seda teha ei jõua, selleks on vaja rohkem aega. Sellepärast ma otsustasin kõnelda teiega kõige üle ilma plaanita.

Minu ees on juba väljakujunenud auditoorium, ja ta ei omanda minu halbu külgi.

Aga teie, õpetajad, teil on noor, mitte veel väljakujunenud auditoorium, ja ta jälgib teid ning omandab kõike. Sellepärast on teil tarvis olla palju ettevaatlikum kui minul.

Seltsimehed, küsimused, milliseid arutatakse teie nõupidamisel, need küsimused pole võõrad ka meile, kui seda nii võib ütelda, praktilistele töölistele, poliitikutele. Sest kogu meie igapäevane töö, kogu meie poliitika, nii sise- kui välispoliitika, ei ole ju midagi muud, kui marksismi-leninismi printsiipide elluviimine ja edaspidine arendamine. Lõplik siht, mida meie kui praktilised töölised, kui poliitikud taotleme — see on kommunismi ülesehitamine.

Teie õpetate kõrgemates õppeasutustes marksismi-leninismi aluseid, relvastate esirindliku revolutsioonilise teooriaga nõukogude intelligentsi tulevase kaadriid — tulevase insenere, agronoome, pedagooge, juriste, kirjanikke, artiste, kunstnikke jne., s. o. tule-

vasi kommunismi ehitajaid. Ja mitte lihtsalt ehitajaid, vaid juhtivat koosseisu. Päriskas arusaadav, et nõukogude rahvas on eluliselt huvitatud sellest, et tema intelligents, kui tema kõige kvalifitseeritum osa, töötaks mitte pimesi, vaid täie teadmise ja valgustatuna Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini ideest, et ta oma töös valitseks marksismi-leninismi meetodit.

Kunagi kauges minevikus õpetasime ka meie marksismi-leninismi. Arusaadav, et olime kodukasvatatud õpetajad; tegime oma tööd väikestes põrandaalustes ringides, kus oli palju üsna väheste kirjaoskusega inimesi. Ärge unustage seejuures, et meie õpetamine, meie propaganda pörkas oportunistide vastuseismisele, kelledele meil oli tarvis anda vastulööki. Ja ka meie ise tundisime halvasti marksismi, eriti — tekstide suhtes. Tegelikult meie otsisime ja rajasime teed noore tööliikumise jaoks. Vaatamata kõigile neile ebasoodsatele tingimustele osutus meie töö, nagu teie teate, tagajärjekaks.

Meil oli suur paremus. Kui mees- või naistöoline tuli marksistlikku ringi, siis tuli ta sinna mitte akadeemilistel kaalutlustel, vaid oma elulistes huvides. Meie ju teame, et töölised intuiitselt tõmbusid kaasa marksismi-leninismiga, sest et see õpetus on ainuke õige ja väljendab kõige täiuslikumalt proletariaadi kui klassi ideaale.

Esirindlikele töölistele, kes astusid ringidesse, oli arenevas klassivõitluses marksismi-leninismi omandamine elu ja surma küsimuseks. Nad astusid võitlusesse tööliklassi ideaalide eest, aga selleks oli neil tarvis tugevat relva, milleks oligi marksism-leninism. Kuid haarates selle relva järele, nad panid kaalule mitte üksi oma vabaduse viletsad jäänused, vaid ka oma pea. Tekkis, kui seda nii võib väljendada, suur ja hasartne mäng, täis romantismi ja väga ärev oma ohtude kui ka ülevate sihtide poolest.

Ja seepärast oli päris loomulik, et kui inimesed läksid sellesse võitlusesse, nad soovisid korralikult relvastuda, nad tahtsid enda jaoks mõtestada ja valgustada seda võitlust, et mitte minna pimesi, nad tahtsid ka teistele avada selle võitluse mõtet, et neid veenda ja tõmmata enda poole. Marksismi-leninismi omandamine andis revolutsioonilistele võitlejatele võimaluse võrdlemisi kergesti kanda eluraskusi ja suurendas tohutul määral nende vastupanu võimude survele. Teie saate aru minu mõttest?

Kunagi ma lugesin tähelepanuväärivaid katkendeid Felix Dzeržinski päevikust. Miski ei suutnud murda tema raudset tahet, tema usku meie asja õigusesse. Raudadesse needitult, kirjutas ta: „Siin, vanglas on tihti raske, vahete-vahel isegi jube... Ja ometi siiski, kui ma peaksin algama oma elu uuesti otsast peale, ma algaksin teda nii, nagu olen alanud. Ja mitte kohusetundest, mitte sundusest. See on mulle orgaaniliseks vajaduseks.“

Vaat seltsimehed, mis tähendab eneses luua kindel veendumus, relvastuda marksismi-leninismiga. Ja seepärast on täiesti loomulik, et meie ringi tegelased võtsid vastu marksismi-leninismi aluseid sellise jänu ja innuga, millega näiteks rändur joob vett allikast, mille ta leidis kosutavas oaasis peale pikka ja väsitavat teekonda.

Seda suurt plussi, seda määratud paremust, milline oli meil minevikus, teil praegu pole, mis ka täiesti arusaadav. Teil on auditooriumides õnnelik noorus, terve, kindlustatud, kes ei tunne hirmu homse päeva pärast, vaba, kasvatatud nõukogude elu tingimustes. Teie kuulajaskond pole otseselt käinud läbi klassivõitluse koolist. Nad pole näinud ja enesel tundnud kapitalistlikku kurnamist. Kui seda võib nii ütelda, nad tajuvad kapitalismi mõistusega.

Tõsi küll, kapitalistlik ümbrus laseb ja laseb ka edaspidi end tunda küllaltki realselt ja otseselt. Piisab, kui näidata kas või võitlusele maailma kapitalismi valgusoomlaste eelväega. Ja kui meie noorsugu säärastel kordadel põrkab kapitalismiga palgest palgeste, siis tajub ta seda palju konkreetsemalt, ta hakkab teda kujutlema reaalsemalt. Kuid oma argipäevases elus ta ei tunne teda, sest eneste seas oleme temale ammugi lõpu teinud. Sellepärast paljud üliõpilased asuvad marksismi-leninismi õppimisele samasuguse meelelaadiga kui teiste distsipliinide õppimisele.

Meil on nüüd marksism-leninism kohustuslikuks aineks kõigis kõrgemates õppeasutustes. See on täiesti loomulik. Meil on juba loodud marksismi-leninismi aluste õpetajate arvukad kaadrid ja ma olen kindel, et lähimas tulevikus ilmub meil kõikidel ühiskonnateaduste aladel rikkalik kirjandus uurimuslikku ja populaarteaduslikku laadi. Ja vaat, et tõmmata üliõpilasnoorsoo tähelepanu marksismi-leninismi õppimisele, et temas äratada tõelist huvi selle esirindliku revolutsioonilise teooria vastu, selleks on vajalik nüüd õpetamise kõrget kvaliteeti, s. o. teie peate omandama leninliku-stalinliku propaganda kunsti. Selles seisab asi.

Minule isiklikult näib, et marksismi-leninismi aluste õpetamine on kõige huvitavam ja kõige tänuväärsem õpetamine. Kui võtta ka keskmise kaliibriga õpetaja, kes vähegi vastuvõetavalt õpetab, kelles on vahest vaevalt märgatavat õpetajaande sädet, ma olen kindel, et tema auditoorium on alati ilma igasuguse välise sunduseta kuulajaid täis. Minu arvates pole huvitavamad ega kõitvamat ainet kui marksismi-leninismi alused. Missugust ainet võib veel elavamalt käsitleda loengutel ja seminaride harjutustel noorsooga? Kogu elu, kõik teadused, kunst, kirjandus, kogu inimsoo minevik, olevik ja isegi tulevik — kõik see on teie teenistuses marksismi-leninismi aluste kõige selgemate, huvitavamate, näitlikumate ja veenvamate illustratsioonide arsenalina. Ükski teine teadus ei saa selles suhtes võistelda marksismi-leninismiga.

See muidugi ei tähenda, et teised teadused tuleb lohakile jätta või tagaplaanile lükata. Kui teie mind mõistaksite just nii, siis tähendaks see, et ma ei oska väljendada oma mõtteid. Ei, ma ei kõnele sellest. Vastupidi, marksism-leninism nõuab, et inimesed ausasti õpiksid kõiki teadusi. Marksism-leninism on eluliselt huvitatud teaduste kõige laiemast levikust, sest ta ise on teadus ja ta tugeneb kõigi tõelikkude teaduste andmeile.

Ma kõnelen ainult sellest, et marksismi-leninismi õpetajad on võrratult soodsamais tingimuses, et neil on võrratult rohkem võimalusi huvitada ja kaasa tõmmata oma kuulajaid kui ühegi teise aine õpetajal. Võtke näiteks matemaatika. Sest kõige ideaalsem, kõige andekam matemaatikaõpetaja ei saa nii värvikalt, elavalt ja selgelt esitada noorsoole oma teadust, kui seda võib teha marksismi-leninismi õpetaja, kui ta ainult oskab oma ainet, armastab teda ja ise on veendunud marksist-leninlane. Muidugi, andekas matemaatik võib esitada kuulajaskonnale oma ainet paremini kui harilik matemaatikaõpetaja, tema mõju on tugevam ja sügavam, kuid mitte kõikide, vaid ainult kõrgema matemaatilise vastuvõtlikkusega inimeste peale. Näidake siis mulle, milline aine võib rohkem kaasa kiskuda? Ma arvan, et niisugust ainet pole.

Tõsi küll, matemaatika — see on liiga abstraktne aine. Hea küll, võtke siis ajalugu — see on konkreetne teadus, rikas värviküllase sisu poolest. Kuid ka see teadus ei saa minu arvates rohkem kaasa kiskuda kui marksism-leninism, eestkätt seepärast, et ta on siiski piiratud teadus. Pealegi on ajalugu ise ala, kus konkreetselt tuleb

rakendada marksismi-leninismi filosoofiat. See teadus on vaid niipalju teadus, kuipalju ta areneb dialektilise materialismi vaimus, s. o. marksismi-leninismi filosoofia vaimus. Vastasel korral see on vaid lihtne faktide ja sündmuste kuhjamine, mis ei anna mingeid õigeid teadmisi.

Ja vaat, seltsimehed, ma arvan, et kuigi teie kuulajatel ka pole seda stiimulit, milline oli meil põranda all, sisuliselt teie aga omate määratult suuremaid võimalusi, et kaasa tõmmata, huvitada oma auditooriumi. Marksism-leninism õppeainena, eridistsipliinina meie kõrgemates õppeasutustes omab kõiki elemente, mis üldse peavad haarama ja võivad huvitada inimest, eriti noort inimest.

Siin esines seltsimees ja ütles, et marksismi-leninismi filosoofia on väga raske aine. Sellepärast eksivad need, kes arvavad, et 18-aastane noormees või tütarlaps, kes on astunud kõrgemasse õppeasutusse, võib kergesti mõista marksismi-leninismi filosoofilisi ideid. Kuid sama seltsimees ise näitas, et marksismi-leninismi filosoofilised ideed ei osutu mingeks kättesaamatuiks ja juurdepääsematuiks meie kõrgemate õppeasutuste õpilaste laiadele massidele, et järk-järgult neid ideid võidakse omandada tarvilise sügavuse ja täiusega. Mulle näib, tal on õigus. Tõesti, marksismi-leninismi filosoofilisi ideid ei omandata korraga. Ei saa ju korraga mittemillestki teha kõike. Arusaadav, et marksismi-leninismi filosoofiliste ideede omandamiseks vajatakse aega.

Ma arvan, et teie auditoorium, nõukogude noorsoo auditoorium, ei või olla marksismi-leninismi alustele mittevastuvõtlik. Sest marksism-leninism on ajaloo süntees, kogu inimkonna tegevuse mõtestamine, see on teadus, mis kujundab maailma ümber. Kuidas võibki siis arvata, et teie auditoorium, s. o. nõukogude noorte inimeste auditoorium, elurõõmus ja täis kõige õilsamaid kavatsusi, on mittevastuvõtlik marksismi-leninismi alustele. See lihtsalt ei mahu mulle pähe, et 18-aastane noormees ja 18-aastane tütarlaps, kes on lõpetanud 10-aastase kooli ja tulnud kõrgemasse õppeasutusse, et nemad oleksid mittevastuvõtlikud inimese tulisele (mitte väljendavuse mõttes), tõelisele sõnale marksismi-leninismi üle. Niisugust asja ei või olla. Tähendab, siin põhineb kogu asi õpetamisel ja ainult õpetamisel.

Kuid võib-olla teil kui marksismi-leninismi õpetajatel on raske ära kasutada ja täielikult realiseerida neid määratud pare-

musi, milliseid teie omate, võrreldes teiste distsipliinide õpetajatega. Võib-olla ehk kitsendavad teie tegevust kindlad piirid, mis on antud „ÜK(b)P ajaloo lühikursuses“.

Kui kõne on marksismi-leninismi põhilistest, printsiipaalsetest alustest, tema revolutsioonilisest põhiolomusest, siis pean ma teile ütlema, et see, kes just neist piiridest üle hüppab, see eemaldub kaugele marksismist-leninismist. Kuid ma arvan, et praeguste marksismi-leninismi õpetajate hulgas ei ole sääraseid inimesi, keda koormavad need piirid. See-eest pole kahjuks meie praeguste marksismi-leninismi õpetajate hulgas veel vähe selliseid inimesi, kes doktrinaarselt, dogmaatiliselt lähenevad oma aine õpetamisele.

Sest kui õieti mõista marksismi-leninismi, kui õieti mõista „ÜK(b)P ajaloo lühikursust“ kui marksismi-leninismi entsüklopeediat — kas võivad siis tema piirid kitsendada inimese tegevuse ja mõtlemise sfääri? Ei, ei või, kuna „ÜK(b)P ajaloo lühikursus“ haarab kosmose.

Siin esines Mäeinstituudi marksismi-leninismi kateedri esindaja. Kui ma oleksin selles instituudis marksismi-leninismi õpetajaks praegustes tingimustes ja sms Kaftanovi kontrolli all, siis mina küll, seltsimehed, loeksin marksismi-leninismi huvides oma kohustuseks tingimata ära õppida ka mäeasjanduse.

Ma ei kõnele muidugi, et tuleks ära õppida niipalju, et saada spetsialistiks-mäenduse eriteadlaseks, vaid niipalju, et mul oleks võimalus marksismi-leninismi õpetamise protsessis laialt kasutada mäeasjanduse andmeid ja materjale. Teiste sõnadega öeldud, õpetades marksismi-leninismi ma hangiksin illustreerivat materjali ka mäeasjanduse valdkonnast, kuna see materjal oleks minu kuulajatele kõige enam arusaadav, aga teiselt poolt see näitaks kujukalt, kuidas on tarvis kasutada marksismi-leninismi praktikas just sellel alal.

Siit, seltsimehed, püstitan ma üldise reegli: igas kõrgemas õppeasutuses on tarvis marksismi-leninismi õpetus üles ehitada nii, et seejuures arvestatakse tema profiili iseärasustega, s. o. illustreerides konkreetse materjaliga vastavatest erialalistest teaduseharudest. Siis valmistame meie tõesti eriteadlasi, kes on relvastatud marksismi-leninismiga.

Marksismi-leninismi õpetajad näiteks Mäeinstituudis peavad meeles pidama, et meie siin, selles instituudis, ei valmista mark-

sismi-leninismi eriteadlasi, vaid mäeasjanduse eriteadlasi, kes on relvastatud marksismi-leninismiga. Marksismi-leninismi alal eriteadlaste ettevalmistamiseks on olemas teised teaduslikud õppeasutused. Mäeinstituudi kui ka teiste erialaliste kõrgemate õppeasutuste marksismi-leninismi õpetajad peavad oma tegevuses lähtuma antud kõrgema teadusliku õppeasutuse peaauesandest.

Teised seltsimehed võivad ütelda: „aga mis on minul asja teiste distsipliinidega, milliseid õpetatakse kõrgemas õppeasutuses, ma olen huvitatud vaid sellest, et üliõpilased oleksid hästi omandanud marksismi-leninismi alused.“ See on absoluutselt väär vaade. Ta on vastuolus marksismi-leninismi vaimuga. Mulle oleksid veel arusaadavad analoogilised arutlused erialaliste distsipliinide õpetajate hulgas. Aga kui nii kõneleb marksismi-leninismi õpetaja, siis ei kõlba see kuhugi. Miks? Esiteks seepärast, et marksismi-leninismi õpetajad on bolševikud. Kuid bolševikud ei või küsimusi lahendada ühekülgsest, ei või vaadelda küsimusi mõne tööalalise kitsast huvide vaatepunktist. Kui sa oled bolševik, siis pead hoolitsemise kogu asja edu eest täies ulatuses.

Teiselt poolt marksismi-leninismi õpetajad — need on nõukogude üliõpilaskonna poliitilised kasvatajad. Ja sellistena nad peavad olema huvitatud töö tulemustest teiste distsipliinide alal, nad peavad mõjutama üliõpilasi selles mõttes, et nende tulemused kõigis ainetes oleksid veelgi paremad.

Nagu näete, marksismi-leninismi õpetajate ülesanded on tõeliselt palju laiemad, kui teiste distsipliinide õpetajate ülesanded. Ühenduses sellega ma tahaksin alla kriipsutada järgmist asjaolu, mis minu arvates on marksismi-leninismi õpetamise peamiseks ülesandeks.

Kujutage endale ette kaht marksismi-leninismi õpetajat: ühe juures 20 prots. kuulajaskonnast on halvad hinded, selle vastu aga ülejäänud on muutunud marksismi-leninismi tulisteks eestvõitlejateks, neist said veendunud kommunistid; teise juures on ainult 10 prots. kuulajaskonnast halvad hinded, kuid selle vastu pole ta kasvatanud ühtegi marksismi-leninismi proselüüti. Kuidas on teie arvates — milline neist kahest õpetajast vastab paremini oma ülesandele? Ma arvan, et esimene vastab sellele paremini kui teine.

Siit, seltsimehed, teie ülesanne: ei tule rahulduda edasijõudmise formaalste indeksitega, vaid on tarvis kasvatada üliõpilastest veen-

dunud kommuniste, tuliseid marksismi-leninismi proselüüte, ideaalseid bolševikke ja järelikut ideaalseid inimesi. Meie kujutluse järgi on ideaalne bolševik ka ideaalne inimene, sest temas kesken-duvad inimeste kõige ideaalsemad omadused.

Kui ma oleksin marksismi-leninismi õpetajaks, ma pööraksin alati oma tähelepanu just sellele, kuidas minu kuulajad sisuliselt omandavad marksismi-leninismi alused. Sest võib ju marksismi-leninismi omandada vaid formaalselt, võib hästi ära õppida kõik vormelid, ajaloolised sündmused, daatumid, kuid seejuures veel mitte muutuda veendunud marksistiks-leninlaseks. Kuidas teie arvate — kas on see võimalik või mitte? (Hääled kohtadelt: „On!“) Teisest küljest võib ka neid vormeleid mitte teada, aga sisuliselt evida marksismi-leninismi vaimu.

Ja minu ees on kaks säärast üliõpilast: üks neist vastab pähe-tuubitult hästi, kuid on näha, et ta pole ei marksist ega leninlane, aga teine — väliselt ta nagu päris puhtalt ei vasta, aga kui asub mõne küsimuse juurde, siis vaatlleb ta seda printsipiaalselt, mark-sismi-leninismi vaimus veendunud bolševikuna. Ma arvan, et tei-sele üliõpilasele on tarvis panna palju kõrgem hinne kui esimesele, sest meile pole tarvis mitte ettevuristajaid, vaid marksiste-leninlasi.

Aga et kasvatada meie üliõpilastest marksismi-leninismi prose-lüüte, veendunud bolševikke, selleks on vaja panna marksismi-leni-nismi õpetamisse palju inimlikku indu, tuld. Kui marksismi-leni-nismi õpetaja keeb omas töös, kui tema loeng on bolševiku vaimu sädelemine, siis võib olla kindel, et ta loob palju marksismi-leni-nismi proselüüte.

Seltsimehed, teie ei pea olema lihtsalt õpetajad, vaid poliitikud. Teie juurde tuleb noorsugu. Ta on väga vastuvõtlik. Heitke pilk minevikku, tutvuge suurte professorite elulugudega mitmesuguste teaduste valdkonnast ja teie näete, kui suur on olnud nende mõju üliõpilaskonnale. Silmapaistvad professorid jätsid alati sügavad jäljed oma õpilaste südamesse. Teie peal lasub kõige suurem mo-raalne vastutus nõukogude intelligentsi tulevaste kaadrite poliiti-lise kujundamise mõttes. Teie peate andma oma kuulajatele poliiti-lise suuna kogu eluajaks. See määrab teie koha kõigi kõrge-mate õppeasutiste professorite-õpetajate kollektiivis, aga ka peda-googilises nõukogus.

Ma mõistan, seltsimehed, et kõigi nende ülesannetega pole kerge toime tulla. Selleks peab teist igäüks peale marksismi-leninismi teadmiste omama väga palju muid andmeid.

Eriti marksismi-leninismi õpetajad peavad olema omas instituudis kõige kultuursemateks inimesteks, vähemalt olema ühed kultuursemate seas. Ühtlasi nad peavad olema paljuteadvad inimesed. Muidugi kultuursus ja haridus pole üks ja sama, need mõisted ei lange ühte. Kuidas teie arvates — langevad, või ei lange? (Hüüded kohtadelt: „Muidugi ei lange!“)

Tähendab, siin oleme teiega ühel arvamisel: teie peate olema ka kõige haritumad ja kõige kultuursemad inimesed oma kõrgemates õppeasutustes.

Haridust pole kerge omandada. Teda peab võitma väsimatus töös. Ilma ulatusliku hariduseta ei saa õpetada marksismi-leninismi, kui tahad arvestada ka kõige väiksema edu peale. Milline marksismi-leninismi õpetaja saab inimesest, kes teab halvasti NSVL rahvaste ajalugu, üldist ajalugu, loodusteadust, kirjandust, filosoofiat, kunsti mitmesuguseid harusid jne.?

Teie kindlasti olete hästi tuttavad Karl Marxi vihkudega, mis sisaldavad tema kuulsaid kronoloogilisi väljakirjutusi. Kuid Marx ei üllata meid üksi oma teadmistega ajaloo alalt, vaid ka matemaatikas, loodusteadustes, kirjanduses, kunstis jne. Mida kõike ei teadnud Marx. Vaat, milline saavutus.

Ulatuslik haridus annab teile võimaluse kergelt ja haaravalt koostada omi loenguid. Pidagi meeles, et „ÜK(b)P ajaloo lühikursuses“ on sõnakasinalt ja erakordselt sügavalt formuleeritud esirindliku revolutsioonilise teooria põhilised järeldused ja juhtlauseid. Ja kui teie tahate, et neid järeldusi ja juhtlauseid omandaks orgaaniliselt 18-aastane noormees, siis on teil enestel tarvis, et teie ise oleksite omandanud väga laia hariduse. Kasutades oma haridust, võite teie leida marksismi-leninismi õpetamise protsessis ajaloolisi paralleele, tuua kunstipäraseid pilte, selgitada üksikuid järeldusi ja juhtlauseid tabavate illustatsioonidega.

Seejuures pole üleaarne meeles pidada sms Stalini näpunäidet, et partei kaadrid peavad tõsiselt õppima rahvusvahelist poliitikat. Peale kõige muu annab rahvusvaheline õigus rikkaliku materjali klassivõitluse mõistmiseks.

See kõik kergendab tunduvalt marksismi-leninismi omandamist.

Nii siis, seltsimehed, teie peal lasub määratu vastutus. Siia on kogunenud kogu Nõukogude Liidu kõrgemate koolide marksismi-leninismi õpetajad. Kus mujal tuleksid läbi töötada marksismi-leninismi õpetamise küsimused, kui mitte meie maal, kui mitte siin — sellel kompetentsel nõupidamisel.

Ja ma sooviksin, et teie tulemusrikkalt lahendaksite need küsimused ja kõige lähemal ajal asetaksite marksismi-leninismi aluste õpetamise tarvilisele kõrgusele, et pulbitseks allikana meie kõrgemates õppeasutustes marksistlik-leninistlik mõte, et meie kõrgemad õppeasutused saadaksid välja kõiki eriteadlasi sotsialistliku ülesehitustöö mitmesuguste alade jaoks marksismi-leninismi täisrelvastuses. Seda taotleb meie partei, sinna püüab sms Stalin. Ma arvan, et teie poolt on see kõige parem abi meie sotsialistliku riigi kindlustamise töös, kommunismi ülesehitamise töös. Näete, kuidas siin kõik on üksteisega seotud.

Lõpuks lubage soovida teile nii praeguse nõupidamise töös kui ka edaspidises õpetajakutse tegevuses täielikku edu.

Tõlkinud A. PAERAID.

SÕDA JA REVOLUTSIOON

Marksistlik-dialektiline käsitlus vastandina metafüüsilisele arusaamale arengust üldse ja inimühiskonnas eriti interpreteerib kõigi nähtuste arenemist mitte ainult evolutsioonilise protsessina, vaid pideva, evolutsioonilise arenemise ja hüppelise, revolutsioonilise arenemise ühtsusena. Evolutsioon on kui kvantitatiivsete muutuste pidev kuhjumine ja revolutsioon, milles evolutsioon leiab oma lahenduse uue nähtuse tekkimisega — see on marksistlik-dialektilise arenemisseaduse tuum.¹⁾

„Vastandlikult metafüüsikale lähtub dialektika sellest, et loodusesemeile, loodusnähtustele on omased seesmised vastuolud, sest neil kõigil on oma eitav ja jaatav külge, oma minevik ja tulevik, oma iganevad ja arenevad osised.“²⁾ Võitlus vana ja uue, sureva

¹⁾ Vt. M. Rosental, *Marksistlik dialektiline meetod*, Tartu 1941, lk. 110 j.

²⁾ Vt. *ÜK(b)P ajalugu*, Lühikursus, Tallinn 1940, lk. 114.

ja sündiva vahel põhjustab mingi nähtuse mõne uue omaduse, mis iseenesest ei too veel endaga kaasa uue kvaliteedi tekkimist, küll aga võib tähistada uue üht edusammu võitluses vanaga. Ent viimane loovutab oma positsioone visa vastupanuga ja olles juba läbi ja läbi mäda, seisab ta siiski veel püsti nagu pehastunud puu, mis aga seisab vaid seni, kui torm ta murrab.

Produktsoonijõudude kasv feodalistlikus ühiskonnas, seega kvantitatiivne muutumine tõi iseenesestki mõista kaasa ka uute omaduste lisandumise sellele ühiskondlikule formatsioonile, näiteks kodanluse kui klassi ilmumisega ajaloo areenile. Ent see ei tähendanud veel feodalismi asendamist uue progressiivsema ühiskondliku formatsiooniga. Vastupidi: uute jõudude kasvamine tugevdas regressiivsete jõudude vastupanutahet, aadli ponnistusi kaitsta feodalistlikke tootmissuhteid. Kuna feodalism oma iganenud produktsoonisuhetega ei soovinud taanduda vabatahtlikult, paiskas Prantsusmaal 1789. a. revolutsioon tema ajaloo kolikambrisse. See on arengu kvantitatiivsete muutuste tee, raskuspunkti nihkumine ühest klassist teise, kuni, võiksime öelda, vastandlike klasside otsustavas lõpplahingus uus võidab vana, milline staadium on sõlmpunktiks arengus, on revolutsioon, on uue kvaliteedi, uue nähtuse saabumine.

Marksistlik-dialektiline käsitlus näitab kõigi reaktsiooniliste inimkonna arengut maskeerivate ja moonutavate „ajalooteadlaste“ leerist tulevate vastuväidete kiuste dialektilise arengu-prinstiibi kohaldatavust kõigepealt inimühiskonna suhtes ja on seega teinud ajalooost tõelise teaduse. Veel enam: inimkonna ajaloo uurimine võimaldab meil sügavamini mõista dialektilist materialismi kui teaduslikku käsitlust kõigist nähtusist.

Kehtivaks osutunud kõige möödunu, mineviku suhtes, avab marksistlik-dialektiline arenemisseadus perspektiive ka tulevikku.

Oleme tunnistajaiks leppimatute vastandite võitlusele kapitalistlikus ühiskonnas. See võitlus on kvantitatiivsete muutuste kuhjumise evolutsiooniline protsess, kapitalismi rüppes sündinud uusaegse proletariaadi kasvamine. Ühtlasi võime konstateerida ka uute omaduste lisandumist kapitalismile. Uued ilmunud

kapitalismi raames on näiteks töötava rahva klassiteadvuse süvenemine ja aktiivsuse tõus, kodanluse poolt oma positsiooni kindlustamiseks rakendatavad vahendid ning võtted ja vastuvaidlematu tööik, et kapitalism on jõudnud imperialismi staadiumi, kus ta paratamatult tormab vastu katastroofile. 3) Need on uued nähtused kapitalismi raames, mis neid raame veel ei purusta, lasevad aga küll aimata mingi uue saabumist.

See uus kvaliteet on sotsialistlik ühiskond, mis luuakse vägivaldselt, revolutsiooni teel. Küllaldaselt tugevnenud produktioonijõud, tööliklass, likvideerib iganenud ning ühiskonna progressi pärssivad tootmisviisid, senise ühiskondliku pealeehituse ja klassi, mis seisab selle taga.

Revolutsioon on paratamatu, sest vastandlikud, teineteist absoluutselt eitavad klassid, proletariaat ja buržuaasia, ei saa igavesti püsida ühtses olekus, vaid nende areng jõuab staadiumi, kus nad enam ei või eksisteerida kõrvuti ühes ja samas kehtes. 4) Revolutsioon on paratamatu, sest ta on vastandite võitlusest tingitud evolutsiooni etapp. Leppimatute vastandite võitlus püüdleb lahendusele ja see ei saa olla muud, kui kvantitatiivsete muutuste kuhjumise üleminek kvalitatiivseks muutumiseks, kui uue asumine vana asemele.

Kas on aga võimalik, et paratamatuks saanud revolutsioon viib siiski teatava aja? Samuti vajab vastust küsimus, kas revolutsioon võib olla enneaegne, s. t. saabuda varem, siis kui ta pole veel paratamatu.

Marksistlik ajalookäsitlus osutab ühiskonna kogemustele ja tõendab nende varal, et edukas revolutsioon on võimalik ainult siis, kui selleks on olemas vajalised objektiivsed tingimused. 5)

Hoolimata objektiivsete tingimuste olemasolust, võib aga revolutsioon kui ühiskondliku pealeehituse ümberkorraldamine vasta-

3) Vrd. V. I. Lenin, *Der Opportunismus und der Zusammenbruch der II Internationale*, i. V. I. Lenin, *Sämtliche Werke*, XIX, Wien—Berlin sine anno, lk. 4.

4) Vrd. Rosental, *op. cit.*, lk. 125.

5) Vrd. Marx, *Filosoofia viletsusi*, i. Marx / Engels, *Valitud teosed*, III, Tallinn 1938, lk. 162.

valt majanduslikus vundamendis evolutsiooni teel toimunud muutusile teatava aja võrra edasi nihkuda seetõttu, et inimeste teadvus on ühiskonnas toimuvast arengust, objektiivseist muutustist mõnel määral maha jäänud. Iga revolutsiooniline olukord ei tarvitse kohe tähendada revolutsiooni.⁶⁾

Ajalooline kogemus aga osutab tegurile, mis võib olla ühiskonna arengu katalisaatoriks — see on sõda. Sõda võib luua revolutsioonilise olukorra inimeste peades, ja seda kindlasti siis, kui revolutsiooniks on olemas vajaliste objektiivsete tingimuste miinimum.

Lenin ütleb: „On ammu tunnustatud, et sõjad kõikide hirmude ja hädade kõrval, mis nendega kaasnevad, toovad enam või vähem suurt kasu seetõttu, et nad avastavad, paljastavad ja hävitavad palju mädanenut, üleelanut ja väljasurnut inimlikkudes institutsioonides“.⁷⁾

Sõda aitab inimeste mahajäänud teadvusel objektiivseile muutusile järele jõuda.

Kas marksistid peaksid siis sõda provotseerima?

Marx ja Engels elasid ajastul, mis oli eriti rikas sõdade poolest. Töölisklass aga vajab selget vastust sõjaküsimusile, et siis võtta oma huvidele vastav seisukoht sõdade vastu. Marksismi rajajad andsid vastuse.

Engels osutas, et sõda on ajalooliselt tingitud nähtus, mitte sugugi aga inimühiskonna igavene ja loomulik olukord. Valitsevast klassist pärinevad kindralid arendasid „sõjateooriat“, mille kohaselt sõda olevat ühiskondlik paratamatus ja niisama vältimatu kui päeva ja öö vaheldumine. Marx ja Engels rebisid puruks müstilise loori, millega ümbritseti ebaõiglasi sõdu, ja paljastasid ühtlasi sõjaväe klassiiseloomu. Nad näitasid, et sõjavägi on riigiparaadi tähtsaim element, mille ülesandeks on teostada valitseva klassi tahet.

Sõdade marksistliku käsitluse üheks paremaks näiteks on Engels'i artiklid Preisi-Prantsuse sõjast 1870./71. a.

Selle sõja algul sümpatiseerisid Marx ja Engels Preisile,

⁶⁾ Vrd. Lenin, *Der Zusammenbruch der II Internationale*, i. Lenin, *Sämtliche Werke*, XVIII, Wien-Berlin sine anno, lk. 319.

⁷⁾ Vt. *op. cit.*, lk. 312.

sest see pidas progressiivset sõda Napoleon III reaktsoonilise keisririigi vastu. Napoleoni võit oleks tähendanud Saksamaa edasist rahvuslikku lõhestumist, reaktiooni tugevnemist Euroopas ja lööki revolutsioonilisele liikumisele. Teissuguseks muutus aga olukord, kui Preisimaa võitis ja sõda muutus tema poolt reaktsooniliseks sõjaks.

Lenin, käsitledes seda sõda, ütleb:

„1870./71. a. sõda oli Saksamaa poolelt ajalooliselt progressiivne, seni kui Napoleon III ei olnud veel võidetud, sest viimane oli koos tsaarivalitsusega pikki aastaid Saksamaad surunud, toetades selle feodaalset killustumist. Niipea kui sõda muutus Prantsusmaa riisumiseks (Elsass-Lothringeni anneksioon), astusid Marx ja Engels sakslaste vastu terava hukkamõistmisega. Aga juba sõja algul kiitsid Marx ja Engels heaks Bebeli ja Liebknechti keeldumise sõjakrediitidest ja andsid sotsiaaldemokraatidele nõu buržuuaasiaga mitte ühineda, vaid kaitsta proletariaadi iseseisvaid klassihuviseid“.⁸⁾

Pärast Pariisi proletariaadi mahasurumist, pärast Preisi-Prantsuse sõda jätkas Engels sõjaküsimuse uurimist. Prantsusmaa lüüasaamine, Pariisi Kommuuni mahasurumine Prantsuse buržuuaasia ja Preisi armee ühendatud jõudude poolt tõid kaasa, nagu nägid ette Marx ja Engels, Euroopa militariseerimise tõusu.

Engels kirjutab oma teoses „Anti-Dühring“:

„Militarism vallutab ja neelab Euroopa. Aga see militarism kannab eneses ka oma hukkamise idu. Üksikute riikide omavahe-line võistlus sunnib neid ühelt poolt iga aastaga enam raha kulu-tama sõjaväeks, laevastikuks, suurtükkideks jne., seega rahandus-likku kokkuvarisemist ikka enam kiirustama; teiseks pühendab üldine sõjaväekohustus lõppeks kogu rahva ikke tõsisemalt relvade täristamise; ta võimaldab seega rahval teatud hetkel teostada oma tahet valitsevate sõjaväevõimude üle. Ja see hetk saabub, kui rahva suurel hulgal — maa- ja linnatöölistel ja talupoegadel — on üks tahe. Sel korral muutub vürstide vägi rahvaväeks; masin

⁸⁾ Vt. Lenin, *Sotsialismus und Krieg*, i. *Sämtl. Werke*, XVIII, lk. 258 j. Vt. ka B. Ponomarov, *45 Jahre nach dem Tode Friedrich Engels*, i. *Kommunistische Internationale*, 1940, nr. 10, lk. 656 jj.

lakkab töötamast, militarism hakkab oma enese arengu dialektikast. Mida ei suutnud 1848. a. kodanlik demokraatia, sest et ta oli kodanlik ja mitte proletaarne — nimelt anda töötavaile hulkadele nende klassiseisundile vastav tahe — selle teostab sotsialism eksimatult. Ja see tähendab militarismi ja sellega kõigi püsivate sõjavägede purustamist seestpoolt.⁹⁾

Prantsuse kodanlik revolutsioon avas uue epohhi inimkonna ajaloos. Ajavahemikul sellest revolutsioonist kuni Pariisi Kommunini, s. o. 1789—1871, toimub rida kodanlik-rahvuslikke vabadussõdu, milliste ajalooline tähendus seisneb feodalismi ja absoluutse monarhia õhnestamises ja kukutamises ning võõr-rahvusliku ikke purustamises. Need olid seega progressiivsed sõjad ja kõik ausad revolutsioonilised demokraadid, samuti ka sotsialistid sümptatiseerisid sellele maale, s. t. sellele kodanlusele, kes püüdis murda feodalismi tugesid, kukutada absolutismi ja vabastada võõrast ikkest.¹⁰⁾

Jõudnud imperialismi staadiumi, on progressiivne kapitalism muutunud koloniaalse surve ja maakera rahvastiku üli suure enamuse finantsilise kägistamise maailmasüsteemiks „edasi jõudnud“ maade käputäie poolt.¹¹⁾

Seejuures tekivad sügavad lõhed kapitalismi rindes, sest imperialistlikud riigid ei taha saaki „üksmeelselt ja õiglaselt“ jagada ja see, kes on saanud „ebaõiglaselt“ väiksema osa, on, tundes oma jõudu kasvavat, huvitatud maailma „õiglasest“ ümberjagamisest.¹²⁾

Nii osutuvad imperialistlikud maailmasõjad paratamatuks.

Marksistid pole väikekodanlikud patsifistid, kes loodavad sõdu vältida sentimentaalse apelleerimisega inimese õilsamatele tunnetele.

Marksistlik-leninistlik käsitlus evib sõdade suhtes kaks seisukohta. Marksistid toetavad õiglast sõda, mis on „mitteanektsionistlik sõda, vabadussõda, mille eesmärgiks on kas rahva kaitsemine välise kallaletungi ja ta orjastamise katsete vastu, või

⁹⁾ Vt. Engels, *Anti-Dühring*, i, Marx / Engels, *op. cit.*, lk. 277.

¹⁰⁾ Vt. Lenin, *op. cit.*, lk. 248. Vt. ka Lenin, *Die Sophismen der Sozialchauvinismus*, i. *Sämtl. Werke XVIII*, lk. 192.

¹¹⁾ Vt. Lenin, *Der Imperialismus als höchstes Stadium des Kapitalismus*, i. *Sämtl. Werke, XIX* lk. 85.

¹²⁾ Vrd. J. Stalin, *Fragen des Leninismus*, Moskau 1938, lk. 113 j.

rahva vabastamine kapitalismi orjusest, või lõpuks asumaade ja sõltuvate maade vabastamine imperialistide survest“.¹³⁾ Mis puutub aga ebaõiglasse sõtta, milline on „anneksionistlik sõda, mille eesmärgiks on võõraste maade, võõraste rahvaste vallutamine ja orjastamine“¹⁴⁾, siis nõuavad marksistid selle vastu otsustavat võitlust, mis viiks revolutsioonini, oma imperialistliku valitsuse kukutamiseni. Selline on revolutsiooniliste marksistide, bolševikkude suhtumine sõjasse.

Kuidas saaksid marksistid toetada imperialistlikku sõda, maailma taasjagamist imperialistlike röövlite vahel! Kuigi selline sõda loob rahvamassides revolutsioonilise käärimise, mis on objektiivsete tingimuste kõrval revolutsiooni puhkemiseks vajaline subjektiivne moment, ei saa marksistid pooldada imperialistlikku sõda, sest on ju töölisklass, kes peab andma kahuriliha ja kandma materiaalseid ohvreid, pealegi kui sõda on vastuolus töölisklassi taotlustega luua sotsialistlikul alusel rajanev majanduskord, mis võimaldab rahvaste solidaarsuse teostamise.¹⁵⁾ Kas peaksid marksistid aitama kodanlusel lõhkuda maailma proletariaadi ühtsust ja asuma oma kodanluse ja selle kindralstaapide teenistusse!

Vastuoksa imperialistliku kodanluse rinde lagunemisele üksteise vastu hambuni relvastatud gruppideks maailma proletariaadi read aina tihenevad, kasvab töölisklassi jõud ja võitlusvalmus. Maailma proletariaat koguneb ühe võitluslipu alla ja „seab kapitalistlikule ekspluateerimise ning massimõrva maailmale vastu proletaarliku rahu ning rahvaste vennastumise maailma“.¹⁶⁾

Tõsi küll, esimese imperialistliku maailmasõja ajal õnnestus kodanlusel, tänu oma sotsiaalšovinistidest toapoistele, lõhkuda pro-

¹³⁾ Vt. *ÜK(b)P ajalugu*, Lühikursus, lk. 176.

¹⁴⁾ Vt. *ibid.* Vt. ka Lenin, *Der Opportunismus ...*, i. *Sämtl. Werke*, XIX, lk. 5.

¹⁵⁾ Vt. *Resolution des VII Internationalen Sozialisten-Kongresses zu Stuttgart (18. bis 24. August 1907) zu der Frage: Der Militarismus und die internationalen Konflikte*, i. Lenin, *Sämtl. Werke*, XVIII, Anhang, lk. 473. Meenutatagu siinkohal ka solidaarsuse mõiste kuritarvitust idealistide poolt.

¹⁶⁾ Vt. *Manifest des Internationalen-Sozialisten-Kongresses zu Basel (24. und 25. November 1912)*, i. Lenin, *op. cit.*, Anhang, lk. 479.

letariaadi maailmafronti, kuid siiski pidi kapitalistlik maailm end koomale tõmbama ja loovutama ühe kuuendiku maailmast, kus rajati tööliste riik, mis seisab vankumatu kaljuna keset teise imperialistliku maailmasõja hävitavat tormi. Kui Kommunistlikus Manifestis on öeldud, et „töölistel pole isamaad“¹⁷⁾, siis nüüd evib ta selle. Kogu maailma töötaval rahval on üks kodumaa.

Sõda on riikide valitsevate klasside poliitika jätkamine vägivallavahenditega. Sõda ei muuda suunda, milles poliitika on arenenud enne sõda, ta ainult kiirendab seda arengut. Rahu on sama poliitika jätkamine arvestades vastaste jõusuhetes neid muutusi, mis on tekkinud sõjategevusega.¹⁸⁾

Järelikult on imperialistliku poliitika orgaaniliseks jätkuks imperialistlik sõda, kuna viimane omakorda tingib imperialistliku rahu.

II Internatsionaali juhid suutsid mõista imperialistlikku poliitikat enne esimest imperialistlikku maailmasõda, kuid nad ei mõistnud või ei tahtnud mõista selle sõja loogilist sidet eelneva poliitikaga. Nii muutuski II Internatsionaal „Natsionaalse Šovinismi Internatsionaalse Õigustamise Liiduks“¹⁹⁾ ja sellekohaselt seisneb „tõeline“ internatsionalism selles, et ühe maa töölised, „isamaakaitmise“ nimel tapavad teise maa töölisi.²⁰⁾

„Imperialism on proletariaadi sotsiaalse revolutsiooni eelõhtu.“²¹⁾ Imperialistlik sõda — proletariaadirevolutsiooni hommikupuna.

Lenin ütleb: „Kunagi pole ükski valitsus niivõrd sõltuv valitsevate klasside parteide nõusolekust ja allasurutud klasside „rahulikust“ alistumisest sellele valitsusele, kui sõja ajal. Seda esiteks; teiseks: kui „sõja puhkemisel“ eriti maal, mis ootab kiiret

¹⁷⁾ Vt. Marx / Engels, *Manifest der Kommunistischen Partei*, i. Marx / Engels, *Gesamtausgabe*, VI, Leningrad 1933, lk. 543.

¹⁸⁾ Vrd. Lenin, *Über das „Friedensprogramm“*, i. *Sämtl. Werke*, XIX, lk. 58. Vrd. ka Carl von Clausewitz, *Vom Kriege*, *Werke*, Berlin 1834, I lk. 28, III lk. 139 j.

¹⁹⁾ Vt. Lenin, *Eine deutsche Stimme über den Krieg*, i. *Sämtl. Werke*, XVIII, lk. 93.

²⁰⁾ Vrd. Lenin, *Lage und Aufgaben der Sozialistischen Internationale*, i. *Sämtl. Werke*, XVIII, lk. 88.

²¹⁾ Vt. Lenin, *Der Imperialismus...*, i. *Sämtl. Werke*, XIX, lk. 89.

võitu, on valitsus näiliselt kõikvõimas, siis pole mitte kunagi ja kuskil maailmas mitte keegi revolutsioonilise olukorra ootust sidunud ainult „sõja puhkemise“ momendiga, veel vähem aga „näilist“ identifitseerinud tõe lisega.“²²⁾

Revolutsioonilise olukorra üks momente on allasurutud klasside häda ja viletsuse teravnemine üle tavalise piiri. See omakorda tingib aktiviteedi tõusu massides, kes „rahulikul“ ajastul lasevad endid vagusalt paljaks riisuda, tormistel aegadel aga suunatakse iseseisvale ajaloolisele aktsioonile.²³⁾ Mida enam sõda pikeneb, seda rohkem arendavad valitsused ja peavad arendama masside aktiivsust, kutsudes neid üles üle nimilikule jõupingutusele ja eneseohverdusele. Sõja kogemuse läbi, nagu iga kriisi kogemuse läbi ajaloos, iga suure katsumise ja iga murrangu ajal inimeste elus ühed tõntsistatakse ja murtakse, selle eest aga saavad teised teadlikuks ning karastatakse.²⁴⁾

„Mitte asjata ei lange miljonid ohvrid sõjas ja sõja pärast. Miljonid, kes kannatavad puudust, miljonid, kes kaitsekraavides ohverdavad oma elu, nad mitte ainult ei kannata, nad koguvad ka jõudu, nad mõtlevad sõja tõeliste põhjuste üle järele, nad karastavad oma tahet, nad jõuavad ikka selgemini ja selgemini revolutsioonilisele arusaamisele.“²⁵⁾

Et maskeerida imperialistliku sõja röövellikku iseloomu, et tõntsistada sõjakoledusis rahutuks muutunud masside mõistust, et vältida revolutsiooniliste mõtete nakatumist armeedes, kasutab kodanlus õõnsat ning hästi kumisevat „isamaa kaitsemise“ fraasi. Seda tegi ta esimese imperialistliku maailmasõja ajal, seda teeb ta ka praegu. Selle šovinistliku parooli olemus on, et ka võõraste rahvaste ja riikide, alistamine, finantskapitalile uute kolooniate haaramine olevat isamaa kaitsemine.²⁶⁾

Tõeline internatsionalism, rahvaste enesemääramise tunnustamine ei saa olla muud, kui imperialistliku riigi proletariaadi nõud-

²²⁾ Vt. Lenin, *Der Zusammenbruch des II Internationale*, i. *Sämtl. Werke*, XVIII, lk. 320 j.

²³⁾ Vrd. Lenin, *op. cit.*, lk. 319.

²⁴⁾ Vrd. Lenin, *op. cit.*, lk. 321.

²⁵⁾ Vt. Lenin, *Rede auf der internationalen Kundgebung in Bern am 8. Februar 1916*, i. *Sämtl. Werke*, XIX, lk. 20.

²⁶⁾ Vrd. Lenin, *Der Opportunismus*, i. *Sämtl. Werke*, XIX, lk. 5.

mine oma riigi kolooniate vabastamiseks imperialismi ikkest.²⁷⁾ Selle printsibi seab revolutsiooniline proletariaat vastu imperialistlikule „isamaakaitsemise“ fraasile.

Imperialistlik kodanlus tavatseb oma vägivaldset röövpoliitikat maskeerida tüütuseni korratavate fraasideni ideoloogiate sõjast, demokraatia võitlusest diktatuuri vastu, ent sellele vaatamata ei suuda ta varjata oma ablast lõusta.

Kuulutades võitluse oma kolooniate säilitamise eest teise imperialistliku riigi vastu „rahvuslikuks kaitseõjaks“ veeretatakse sõja sütitamise süü sellele, kes algatas maailma uuestijagamise.²⁸⁾ Selle võttega tahetakse varjata imperialistliku sõja tõelist olemust, sõja, milles on süüdi kõik rahvaste enesemääramise õigust vägistavad riigid.

Käsitledes sõja ja revolutsiooni temaatikast ainult olulisemaid küsimusi ei saa me siiski mööduda kirikust. Sõda loob massides tormilisi meeleolusid, ent viib paljusid ka meelegeitele. Kus on kannatused, seal on ka religioon. Kristlus aga ei mobiliseeri klassivõitluseks, vaid jutlustab passiivset alistumist.²⁹⁾ Seepärast on revolutsiooniline proletariaat oma klassivõitlusega ühendanud ka võitluse kristluse vastu.

Patsifism ja abstraktne rahupropaganda on võtted tööliklassi eksiteele viimiseks, sest rahupropaganda ilma üleskutseta kodanluse kukutamisele ja seega sõdade kui ajaloolise kategooria kaotamisele võib ainult äratada illusioone kodanluse humaansusest ja muudab proletariaadi mängukanniks sõdivate maade saladiplomaatia käes.³⁰⁾ Proletariaadi nariikstegemises on kõik imperialistlikud riigid ühemeelsed.

Kui esimese imperialistliku maailmasõja ajal sotsiaalsõvinistideks mandunud lääne sotsiaaldemokraatlike parteide juhid

²⁷⁾ Vrd. Lenin, *Die sozialistische Revolution und das Selbstbestimmungsrecht der Nationen*, i. *Sämtl. Werke*, XIX, lk. 39, 45. Vt. ka J. Stalin, *Der Marxismus und die nationale und koloniale Frage*, Moskau 1939, lk. 109.

²⁸⁾ Vt. Lenin, *Über eine Karikatur auf den Marxismus und über den „Imperialistischen Ökonomismus“*, i. *Sämtl. Werke*, XIX, lk. 237 j.

²⁹⁾ Vt. Marx, *Der Kommunismus des Rheinischen Beobachters*, i. Marx, / Engels, *Gesamtausgabe*, VI, Leningrad 1933, lk. 278.

³⁰⁾ Vrd. Lenin, *Über den Frieden ohne Annexionen und die Unabhängigkeit Polens als Tageslosungen in Russland*, i. *Sämtl. Werke*, XIX, lk. 33.

jurutasid tagant järele kodanluse omakasulistele valedetele, hääletasid sõjakrediitide poolt ja juhtisid töölisklassi kõrvale revolutsiooniliselt teelt, jäi leninlik bolševikkude löögirühm truuks revolutsioonilisele marksistlikule taktikale muutes imperialistliku sõja kodusõjaks vene imperialistliku kodanluse vastu. See nõudis visa võitlust ja süstemaatilist tööd, sest „revolutsioon ei lange päris valmina taevast ja revolutsioonilise käärimise juures ei teata kunagi, kas ja kunas sellest tekib „tõeline, ehtne revolutsioon.“³¹⁾

Sõjaolukorra range režiim tingib revolutsioonilise proletariaadi ja tema esirindliku väesalga võitlustaktika modifitseerimise, sest selles olukorras on suurim tähtsus töölisklassi illegaalsetel organisatsioonidel, illegaalsel literatuuril. Kui bolševikud kutsusid üles lõpetama kodurahu, kui nad süvendasid maside ja sõjast tüdinud armeede revolutsioonilist meelsust, kui nad kutsusid rahvast üles pöörama neile kätte antud relvad oma imperialistliku valitsuse vastu,³²⁾ siis pidi seda tehtama küllalt osavalt, et jääda tabamatuks tsaari ohrankale.

II Internatsionaali sotsiaalšovinistid reetsid töölisklassi huvid kodanlikele valitsusile ja nende kindralstaapidele. Ent bolševikud teadsid et, kuigi maailmaproletariaadi ühtne rinne on lõhnutud, on revolutsioon võimalik ka ühel maal.

Lenin'i ülesanne oli arendada edasi revolutsioonilist marksismi vastavalt kapitalismi imperialismi staadiumile³³⁾ ja ta näitas, et „vastuolude kasvamine finantsilise surve ülemaailmses süsteemis ja sõjaliste kokkupõrgete vältimatus on põhjuseks, et imperialismi ülemaailmne front muutub revolutsiooni poolt kergesti haavatavaks ja et selle frondi läbimurdmine üksikuis mais saab tõenäoliseks.

See läbimurdmine võiks kõige tõenäolisemalt toimuda neis punktides ja neis mais, kus imperialistliku frondi kett on nõrgem, s. t. kus imperialism on kõige vähem vundamenteeritud ja kus revolutsioon võiks puhkeda kõige kergemini.“³⁴⁾

³¹⁾ Vt. Lenin, *Der Opportunismus. . .*, i. *Sämtl. Werke*, XIX, lk. 13.

³²⁾ Vt. Lenin, *Das Militärprogramm der proletarischen Revolution*, i. *Sämtl. Werke*, XIX, lk. 410.

³³⁾ Vt. J. Stalin, *Fragen des Leninismus*, Moskau 1938, lk. 10.

³⁴⁾ Vt. Stalin, *op. cit.*, lk. 114.

Kui ka nüüd teises imperialistlikus maailmasõjas sotsiaaldemokraatlike parteide liidrid püüavad lämmatada töölisklassi revolutsioonilist meelsust, siis peaks neil olema üha raskem leida kergeusklikke, kes toodud ohvrite eest võtaksid vastu tuleviku lootustele antud võltsveksleid.

Esimese imperialistliku maailmasõja ajal lubas kodanlus rahvale heaolu tõusu. Ta tõi suurima majanduskriisi, mida ajalugu tunneb, ta tõi häda ja viletsuse. Kodanlus lubas igavest rahu — ta puhus lõkkele uue imperialistliku maailmasõja. Kodanlus lubas vabadust ja demokraatiat — ta tõi veriseima reaktsiooni ja terrori. Mida peaks ta lubama nüüd?

Nüüd, millal imperialistlik sõda on pannud kaalule rahvaste saatuse, on loomulik, et kogu kapitalistliku maailma töötav rahvas, tundes oma turjal kapitalistide profiidi pärast peetava sõja ränka koormat, pöörab oma pilgud nõukogude maa poole. Maailma proletariaat teab, et seal on töötav rahvas Lenini-Stalini partei juhtimisel loonud uue ühiskonna, milles ei ole kapitaliste ega kurnajaid. Ja saabub aeg, millal kodanlus ja tema sotsiaalšovinistlikud ümmardajad ei suuda enam maha suruda proletariaadi ülestõusu, proletariaadi — kes läheb edasi teed mööda, mille on näidanud Marx, Engels, Lenin ja Stalin, vastu kommunistlikule ühiskonnale.

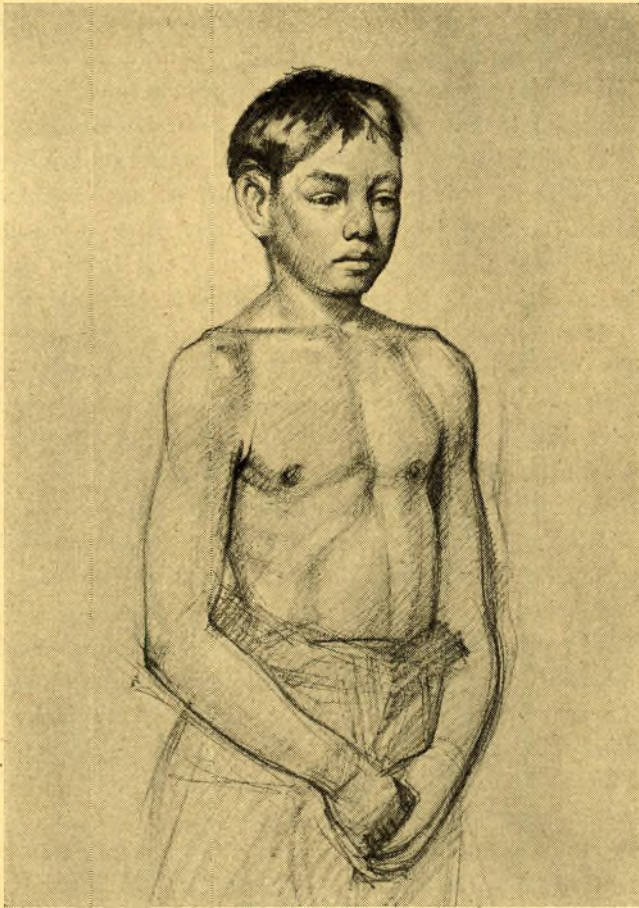
V. SISKÄ

Õigusteadusk. üliõpilane.

KÕRGEMÄ KUNSTIKOOLI REFORM

Koos muudatustega majanduslikul ja kultuurilisel alal on vajalik luua uus tervendav õhkkond kunsti õppimiseks ja annete arendamiseks. Praegu veel õpilasperre kuuluvail kõrgemate kunstikoolide õpilastel tuleb peatselt ellu astuda ja täisväärtuslike nõukogude kodanikena rakenduda loovasse tööle.

Endine verevaene kunstipoliitika ei jätnud kunstikoole vabaks killustavast väiklasest survest. Sotsialistlik ühiskond on need koolid sellisel kujul pärandanud vanalt kopitanud korralt. Neis pesitsevate puuduste kõrvaldamiseks tuleb teostada ammendav reform. See on programmiliseks ülesandeks meie vastavaile asutusile. Pal-

OTT KANGILASKI
graafikaateljee

PLIATSIIJONISTUS

(A. Bach — A. Laigo õpilane)

jud küsimused sellelt alalt on alles lahendamata või osutuvad kõi-
kuvateks. Käesolev kirjutus püüab siiski märkida hädavajalikke
põhimõttelisi muudatusi ja esitada paratamatusena arvestatavaid
tingimusi.

Eeloleva reformi selgemaks mõistmiseks osutub vajalikuks tut-
vumine meie kunstikoolide korraldusega kodanliku süsteemi ajal.

Tolle aja ainsaks reaalsele alusele baseeruvaks kõrgemaks õppe-
asutuseks kujutava kunsti alal oli Kõrgem Kunstikool „Pallas“. Sellegi kooli tööd tõkestasid ebasoodsad teotsemistingimused. Juba
algaastaist alates töötas kool majanduslikult kitsas olukorras. Valit-
sevate kultuuriringkondade surve oli suunatud kooli radikaalsete
põhimõtete ideoloogilisele purustamisele. Need faktid on tuttavad
kõigile, kellel oli huvi ja võimalust jälgida meie eelmist kunsti-
perioodi. Raskused jätsid tugeva pitseri kooli tegevusele. Ain-
saks viimast ülalhoidvaks teguriks oli rahva kultuuritahte vitaal-
sus. See oli koolile toeks raskete reaktsiooniaastate ületamisel.

Kehvades tingimustes kiratsev õppeasutus ei saanud pakkuda
õpilastele mingisuguseid materiaalseid soodustusi. Anekdoodina
tundub tõik, et kooli eelarve vastas keskmise algkooli eelarvele või
oli isegi väiksem. Kooli erilised vajadused suurema tööpindala,
tavalisest parema valgustuse, kütte ja modellide alal röövisid suu-
rema osa eelarvest.

Ruumiliselt ebasoodsad tingimused avaldasid mõju õpilaste ter-
vislikule seisundile. Õpilaste üldarv kõikus 80—100 piires. Kooli
komplekteerus õpilasi kõigist ühiskondlikest kihtidest. Õpilaste
üldhariduslik tase oli erinev. Andekaile noortele võimaldati kooli
astuda vähema kui keskharidusega. Nõnda suudeti säilitada õpi-
laste üldarv normaalsel tasemel.

Õpilaskonna võitlus majanduslike raskustega takistas kooli tööl
omandamast süstemaatset iseloomu. Õpilased pidid endale elatus-
võimalusi hankima koolitöö kõrval või loobuma mõningateks aja-
vahemikkudeks õppetööst. Selle all kannatas tööviljakus, samuti
õpilaste tervis. Paljud talendid olid sunnitud koolist eemalduma.
Eesti kunstipõllule tõi see suuri kaotusi.

Tuleb kõrgelt hinnata seda sihikindlust, tahet ja visadust, mis
aitas ülejäänuil püsida koolis.

Pärast kunstilise hariduse omandamist ei leidunud lõpetanule
oma ande loovaks rakendamiseks kohta. Loomingu värskem pare-

mik anti nooruse üleküllastanud jõus, kuid arenguvõimaluste puudumisel raugastusid paljutootavad kunstnikud varakult. Selles kopitanud kultuuriõhkkonnas püsis kunstikooli pere eneseteadlikul seisukohal. Nad ei tahtnud rakenduda snobismi ega diletantismi maitselageduse teenistusse. Meelekindlus ja sirgjoonelisus oli enamuse pallaslaste iseloomustavaks jooneks. Võime meenutada, et välismaa kunstinäitusel esinesid edukalt peaausjalikult pallaslased, s. o. kunstikool „Pallasega“ seotud kunstnikud.

Riigi Kunsttööstuskool Tallinnas kujutas endast keskastmelist kunstikooli. Tema töö oli seotud praktilisema alaga, mille mõistmises ei tekkinud arusaamatusi. Paar aastat tagasi asutati sinna kujutava kunsti kõrgema astmena osakond, mis pidi kujunema meie kodanluse kunsti- ja kultuurielu juhtide tahte peegelduseks.

Nõukogude Liidu kunstikoolid rajanevad riiklikul alusel. Sotsialistlikus riigis hinnatakse kunstnikku kõrgelt. Ta loomingu vabaks arendamiseks kõrvaldatakse igasugused takistused. Kunstikoolide igakülgse soodustamisega rajatakse eeldused noorte annete täielikuks kujundamiseks. Õppetöö võib eksitavate tegurite puudumise tõttu teostuda süsteemi- ja plaanikindlalt. Õpilasi innustab kunstiõpingule asumiseks ja selle edukaks lõpetamiseks teadmine oma ülesannete väärikusest, tarvilikkusest ja tasuvusest.

Tungist ühte Nõukogude Liidu kunstikooli võime esitada näite, kus 4000 sooviavaldajast valiti 2000. Kodus tehtud ja esitatud tööde põhjal lubati võistluseksameile 180 soovijat. Neist võeti vastu ainult 11. Need kõrgeklassilises võistluses väljasõelutud talendid on koolile väärtuslikuks toormaterjaliks.

Nagu igale nõukogude kodanikule, nii on ka kunstikoolide lõpetajaile ette nähtud kohad ühiskondlikus tööprotsessis.

Nõukogude kunstiõpilaste töö erineb põhjalikult meie endise kunstiõpilase omast. Paremate tingimuste avardamisel on suurenenud nõudmised ja kujunenud vastav õppesüsteem ja -meetod. Praegu kunstikool „Pallase“ järglasena teotsev Konrad Mägi Nimeline Riiklik Kõrgem Kunstikool töötab osaliselt eelkäija süsteemi kohaselt. Kuid uus ühiskond ja selle taotlused dikteerivad vajaduse põhiliste muudatuste tegemiseks. Nõukogude Liit evib rohkesti kogemusi teadliku kunstikäsitlemise süvendamisel. Nüüd saame reformide teostamiseks olulist eeskujut.

Üleminek uuele õppesüsteemile ei saa toimuda hüppeliselt. See vajab teatavat aega täielikuks rakendamiseks. Peale ruumide ja vormilise pärandi on uus kool üle võtnud ebaühtlase koostisega endise õpilaskonna. Viimane tekitab suuremaid ja olulisemaid raskusi.

Üleliidulise kunstiõppeasutuste programmi rakendamiseks täies ulatuses tuleb rajada sihikindlad kavad. Nende teostamisele tuleb asuda, vältides vigu, mis tekitaksid lünki kooli töös ja tegevuses.

Kunstikool „Pallasesse“ astujaile ei nõutud mingisugust kunstilist eelharidust, mispärast meie vastavad kursused on mõnevõrra madalama tasemega. Nõukogude kunstiinstituutidesse astujate hariduslikuks eelduseks on kunstikoolid ja kunstikeskkoolid, kus paralleelselt eriainetega käsitletakse üldhariduslikke aineid. Esimesed on 5-aastased ja baseeruvad 7-klassilisele alamastme keskkoolile. Teised on 7-aastased ja baseeruvad 4-klassilisele üldharidusele. Meil puuduvad praeguseni samad eelkoolid. Vajaduste kohaselt tuleb instituudi eelkoolina esmajoonel ellu kutsuda kunstikeskkool. See peab toimuma kõige lähemal ajal. Otseseks ülesandeks Kunstide Valitsusele oleks juba eeloleval sügisel sellise kooli esimese klassi avamine.

Senise kõrgema kunstiõppeasutuse õpilaste koosseis ei vasta täielikult üldhariduslikele nõuetele. Kui rangelt kinni pidada vastuvõtu- ja õppetingimustest, siis peaks osa inimesi õppetööst eemalduma. See vähendaks kooli koosseisu ja tekitaks raskusi programmi edukaks teostamiseks. Oleks ühiskondlikult kahjulik ja inimlikult ebaõige lülitada õpingute lõpetamisest välja neid õpilasi, kellel on juba mitmed pingerikkad õppeaastad seljataga. Selline teguviis oleks eriti hukkamõistetav seepärast, et enamik vanemaist õpilastest on võrsunud töötavatest klassidest. Sellepärast tuleb pooliku üldharidusega õpilastele võimaldada õpingute jätkamist instituudi lõpetamiseni. See toimugu eeldusel, et nad omandaksid erialaliste õpingute kõrval nõutava üldharidusliku taseme kas vastavatel erikursustel või õhtukeskkoolis. Normaalselt peaksid nad evima koolis võrdõigusliku seisundi teiste üliõpilastega.

Kunstilise eelhariduse küsimus on soodsa lahenduse otsimisel tunduvalt probleemirikkam. Ateljeede, s. o. vanema kursuse õpilaste suhtes pole siin raskusi. Nad on eeldusena nõutava kunstilise küpsuse saavutanud instituudis. Kunstiinstituudi 6-aastase kur-

suse kohaselt võib neid võimete järgi jaotada vastavatele kursustele. Noorematele, praeguse kooli alg- ja aktiklassi üliõpilastele vajaliku kunstilise eelhariduse andmiseks oleks kohane avada institututidele eelkursus juba eeloleval sügisel. Sisseastujad selekteeruksid vastavail katseil. Eelkursus asendaks kunstikeskkooli kahes suhtes. Esiteks annaks ta kunstiinstituudi minimaalnõuete ulatuses vajaliku kunstilise ettevalmistuse. Teiseks aitaks eelkursus täita neljaaastalist lünka, mis tekiks kunstikeskkooli esimese lennu küpsmiseni. Nagu vanematelt üliõpilasteltki tuleb ka eelkursuse üliõpilastelt nõuda üldhariduslike nõuete täitmist kursuse kestel. Eelkursuse õppekavas on vajalik teostada muudatusi praeguse kooli noorema kursusega võrreldes. Viimane moodustas endises koolisüsteemis alg- ja aktiklassi, mille ülesandeks oli joonistusoskuse ja vormitunde arendamine. Kuna Nõukogude Liidu kunstikeskkoolides õpetatakse maali, skulptuuri ja graafikat, siis on vajalik võtta ka need alad eelkursuse kavva. Eelnimetatud kooliprogrammiga seonduvate tehniliste küsimuste õige lahendamine tagab uue kunstnike generatsiooni suutlikkuse eesti kujutava kunsti loomingu edukaks arendamiseks ja väldib ühtlasi võimalikud kaotused.

Et saada ja olla täisväärtuslikuks kunstitööliseks sotsialistlikus ühiskonnas, ei piisa ainult erialalistest võimetest. Tuleb loobuda seniseist põhimõttest ja seisukohtadest, kus kunst ja kunstnik elas ja teotses väljaspool ühiskonda isoleerituna rahvahulkadest. Kunstitööline peab olema orgaanilises seoses laiade rahvamassidega. Et olla täisväärtuslik ja anda täisväärtuslikku, peavad kunstiüliõpilased oma erialalise õppetöö kõrval omandama põhilised poliitilised teadmised. Nad peavad omandama marksismi ja leninismi alused, milleks aitavad kaasa kooli vastavad organid, komnoored ja ametiühing.

Eriti tuleb märkida õpetajate ülesandeid kunstiüliõpilaste poliitilise kasvatuse alal. Nad peavad töötama õpilastega vahetus kontaktis. Peavad omandama poliitilisi teadmisi. Isiklikult tõele lähenedes suudavad nad aidata üliõpilasi nende maailmavaatelisel kujunemisel. Õpetaja ei täida oma kohustusi üliõpilaste ja ühiskonna vastu ainult tehnilise töö sooritamise — õppeaine esitamisega. Nende ülesannete mõistmiseks ei tohiks üksikuil õpetajail ega õpetajaskonnal tekkida raskusi. Nad on ju loovad isikud, kes oma isiklikus töös kajastavad kunstile asetatud suuri nõudmisi.

Tuleb igakülgselt avardada teid, et õpilased täie töörõõmuga võiksid asuda oma ülesannete juurde.

Majanduslike raskuste häirivad mõjud on jäädavalt kõrvaldatud, sest peaaegu kogu õpilaskond on vabastatud õppemaksust, millele lisanduvad ulatuslikud stipendiumid. Kapitalistlikus ühiskonnas esinesid nad ainult kujutelmades, kuna mõiste „stipendium“ polnud kunstikooli piires üldse tuttav. Peatselt võimalikuks kujunev õppeabinõude tasuta omandamine tähendab kõigi õppetööd häirivate tegurite jäädavat kõrvaldamist.

Tõsist kaalumist vajavad need puudused, mis takistavad meid Nõukogude Liidu kunstiõppeasutuste tasemele jõudmast. Näiteks pole millegagi õigustatud hinnata antavate õppeabinõude piiramine neljandiku võrra. Suuremat raskust tekitab kapitalistlikust ühiskonnast pärandusena saadud koolihoone, millel puuduvad kõrgemale õppeasutusele hädavajalikumad ruumid ja õppevahendid. Siin osutub vajalikuks vastavate instantside tutvumine tegelikkude tingimustega ja olukorraga. Selle tagajärjena loodetavasti kõrvaldatakse puudused.

Vana ühiskonna kunstikooli eraõppeasutuse tüübi juures oli kujunemas teatav sarnasus endise nn. rahvaülikooliga. Nüüd oleme ümber hinnanud vanad arusaamad ja seisukohad. Oleme jõudnud süsteemikindlusele õppetöös. Lühikesel ajavahemikul, mil oleme töötanud pideva lähenemisega Nõukogude Liidu õppekavadele, on koolid muutunud organiseeritumaks ja viljakamaks. Pole põhjust oletada, et töökoormus väheneks. Tõenäoselt ta suureneb veelgi. Kuid töö organiseerimine ja kohandamine uutele nõuetele aitavad seda kindlasti kergendada.

Teadmine, et oleme lülitatud sotsialistliku ühiskonna ülesehitustöhe, loogu meis eelkõige moraalse kohustuse sügavaimaks pingutuseks selle ühiskonna kultuuri rikastamiseks meie erialal.

K. LIIMAND

JOHANNES SAAL
K. Liimandi õpilane

PORTREE, ÕLI

KONSERVATOORIUM TÕELISEKS MUUSIKA- ÜLIKOOLIKS KUJUNEMAS

Tallinna konservatooriumi üleminekut uuele nõukogude kõrgemate õppeasutuste põhikirjale, mis toimus jooksva aasta vahetusel, tuleb kahtlemata pidada pöördelise tähtsusega sündmuseks kogu eesti muusika arenguloos. Õieti öelda pole meil seni olnudki sõna tõelises mõttes muusikaülikooli-tüübilist õppeasutust. See, mis eksisteeris Tallinna Konservatooriumina, taotles olla midagi kõrgema õppeasutuse taolist. Kuid asetatuna otse imeteldavalt kitsastesse oludesse ja võimalustes äärmusteni piiratud, esines ta küll enam sellelaadse formaalse nähtusena kui ülikooliliste ülesannete sisulise täitjana. Seda tõendab parimalt asjaolu, et endise Tallinna Konservatooriumi ligemale paarikümne aasta jooksul lõpetanud 474 helikunstnikust on endale tegelikus elus selle nime suutnud säilitada hädavaevalt 10% koguarvust. Neist figureerivad üldtuntuina üksnes vähesed. Ometi muusikaõpilastega töötanud teavad, et muusikaline andekus ja töökus eesti üliõpilaskonnas on küllaltki eeldusi pakkuv. Kui aga sellele vaatamata eeltoodud proportsioonid näitavad ebasoodsat pilti, siis tuleb negatiivsuse põhjusi otsida mujal. Tõeliselt neid ei tarvitsegi otsida: nad ilmnevad ise. Need põhjused, puudulik muusikaline haridus ja minimaalsed teotsemisvõimalused, pole lasknud suuremal osal lõpetanuist püsida oma alal küllalt elujõulistena. Endise Tallinna Konservatooriumi puudulikku muusikalist taset ilmestavad kujukalt järgmised faktid: kvalifitseeritud instrumentalistide-orkestrantide puudus, heade vokaalsete nappus kontsertlava ja ooperi tarbeks, väga sageli esinev konservatooriumi lõpetanute pedagoogiline diletantlikkus ning lõppeks seegi, et ENSV Rahvakomissaride Nõukogu juures asuva Kunstidevalitsuse poolt hiljuti korraldatud kontsertkunstnike kvalifikatsioonikategooriate kindlaksmääramisel tuli arvestada rõhuv enamik III kategooriasse. Neid väheseid, kes on siis suutnud saavutada meisterlikkuse ja end maksma panna, tuleb pidada silmapaistvalt andekaiks või erakordse aktiivsusega iseseisvalt töötanuiks. Samuti leidub nende hulgas kunstnikke, kes on saanud oma muusikalise hariduse väljaspool Tallinna Konservatooriumi. Tuleb pidada loomulikuks, et konservatoorium annaks kõigile lõpetanuile küllaldase muusikakunstilise hariduse. Nagu öeldud, pole seda või-

maldanud endised äärmiselt kitsad olud ega too pooliti sihitu kompromissisüsteem, millele oli rajatud kogu meie muusikaõpetus.

Nõukogude korrale üleminekuga on toimunud konservatooriumi reform. Sellega on meie muusikaõpetusele pandud alused, mis tohiksid avada kogu meie muusikakultuuri arengule enneolematult soodsad perspektiivid.

Uue põhikirja järgi peavad kõik ENSV Tallinna Riikliku Konservatooriumi lõpetajad omama sügavaid teadmisi nii rahva muusikaloomingust kui klassikalisest muusikalisest pärandusest, peavad ühendama täielikke teadmisi oma muusika-erialal pedagoogilise meisterlikkusega ja olema ette valmistatud sotsialistliku ühiskonna kõige eesmisema muusikakultuuri ülesehitajate kaadrite kasvatamiseks.

See nõue paneb teostajaile suure vastutuse. Aga me näeme, et sellegi kandmiseks on loodud soodsad eeltingimused. Täni oli konservatooriumi töö korraldatud osakondade viisi, kusjuures iga osakond (ja isegi iga klass) teotses peaaegu isoleeritult, omaette, täites osakonnana peamiselt administratiivseid funktsioone. Uue struktuuri kohaselt on osakondade asemel loodud kateedrid, mis peavad kujunema konservatooriumi põhilisiks õppeorganisatsiooniks ja vahetult teostama õppemetoodilist ja teaduslikku uurimistööd ühes või mitmes omavahel tihedalt seotud õppeaines. Kui varem osakonna juhataja oli peamiselt osakonna administraatoriks, siis on nüüd kateedrijuhataja ülesandeks, vastandina endisele formaalsusele, sisulised taotlused. Ta peab hoolitsema, et kateedri õppetöö eri- ja üldainetes toimuks ratsionaalselt ja edukalt. Ta peab süstemaatselt kontrollima kateedri kaastöölise poolt teostatavaid loenguid ja muid õppetöö viise, üliõpilaste omaloomingulist ja ettekandelist tööd, pedagoogilist praktikumi, samuti juhtima kateedri metoodilist teaduslikku uurimistööd.

Kateedreid, mis teostavad üliõpilaste ettevalmistamist mitmel naaberlial, ühendab nüüd teaduskond, mis töötab dekaani juhtimisel. Dekaaani amet, võrreldes endisega, on täiesti uus institut. Dekaaani ülesandeks peale teaduskonda kuuluvate kateedrite ja abiõppeasutuste õppetöö ühtlustamise ja üldjuhtimise, õppe-

plaanide täitmise järelevalve ja üliõpilaste tööedukuse arvestamise, kontrolli ning töödistsipliini jälgimise, on oluliselt ka teaduskonna teaduslik-pedagoogilise koosseisu kvalifikatsiooni parandamine. Pealiskaudsel vaatlusel tundub, et kateedri ja teaduskonna juhtimises on paralleelseid funktsioone. Lähemal süvenemisel selgub, et need on ainult näilised. Kui kateedrijuhataja on oma kateedri õppetöö otseseks juhiks, kes teostab temale usaldatud kateedri õppetöö juhtimist kõigis üksikasjades, siis on dekaan kateedrite ja õppejõudude kunstilis-teadusliku töö otseseks korraldajaks, haardes oma pädevusse kogu teaduskonna elu tervikuna, et suunata ja koordineerida õppejõudude teaduslikku ja pedagoogilis-loomingulist tööd. Just dekaan on see, kes hoiab kateedreid isoleerumisest. Ta teostab neid funktsioone, mis teaduskonna õppetööle annavad laiemas ulatuses sihiteadliku ja tervikliku ilme. See toimub põhjaliku süvenemisega kogu teaduskonna ülesannetesse, kooskõlas meie muusikakultuuri üldise arenemisega ja üleriiklike nõuetega nõukogude muusikakultuuri ülesehitamisel.

Direktori asetäitja õppe- ja teadusliku töö alal koordineerib teaduskondade töö dekaanide esildiste alusel kui ka otsese juhtimis-, järelevalve- ja instrueerimistöö kaudu vastavalt kõrgemate õppeasutuste kohta kehtivaile üldmäärustele ja erinõuetele ning direktori poolt ainujuhtimise põhimõttel antud korraldustele. See võimaldab kogu kunstilist tööd ilmestada vastavalt Lenini juhtmõttele: „Kunst kuulub rahvale. Ta peab oma sügavimate juurtega tungima kõige laiemaisse töötavaisse massidesse. Ta peab olema arusaadav neile massidele ja armastatud nende poolt. Ta peab ühendama nende masside tunnet, mõtet ja taht ja tõstma neid masse kõrgemale. Ta peab äratama neis kunstnikke ja arendama neid.“

Edasi on teostatud konservatooriumi rakingus veel alljärgnevad muudatused. Õppeasutuse majanduslike ja kultuurheaolu asutuste juhtimine on nüüd antud abidirektori pädevusse. Varem täitis neid funktsioone õppedireksioon. See võimaldab nüüd õppedireksioonil pühenduda täie jõuga kunstilis-pedagoogilise ja teadusliku töö sisulisele juhtimisele. Oluliselt tagab õppetöö edukust konservatooriumi juhtkonnast, vanemaist õppejõududest ja partei, kommunistlike noorte ning ametiühinguliste organisatsioonide esindajaist kujundatud konservatooriumi

VARMO PIRK
A. Bergman-Vardi õpilane

POISS, õLI

nõukogu. Viimane teostab teaduskondade ning kateedrite semestri- ja aastatööplaanide läbivaatamist, arutab õppemetoodilisi küsimusi ja vaatab läbi teaduslik-uurimusliku ja kunstilise töö temaatilisi plaane. Olulised ülesanded on täita ka konservatooriumi ühiskondlikel organisatsioonil, kes teostavad üliõpilaste, õppejõudude ja töötajate poliitilist kasvatust Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini õpetuse alusel ja aitavad tõsta töödistsipliini.

Tallinna konservatooriumile on loodud võrratult soodsaid võimalusi õppetöö teostamiseks kavandatud kujul. Öeldut selgitab näitlikult konservatooriumi möödunud aastate rahalise aruande ja nüüdse eelarve võrdlus (varemalt 138.706 kr., nüüd — 1.196.969 rbl.). Konstateerime, et nüüdne eelarve ületab endise mitmekordselt. Sellega on võimaldatud suurendada üliõpilaste eriainete individuaal- ja rühmatundide arvu vähemalt 100% võrra. Õppetöhe on sisse lülitatud rida uusi elulisi muusikaalasid, abiõppeasutusi ning üld- ja poliithariduslikke aineid. On täiendatud konservatooriumi õppevahendite kogusid jne.

Kehtivad korraldused nõuavad mitte ainult üliõpilasilt, vaid ka õppejõududelt pidevat endatäiendamist. See toimub regulaarselt teostatavate teaduslike tööde kaudu. Kateedrite ja teaduskondade korrapäraselt toimuvail teaduslikel koosolekuil arutellakse nimetatud küsimustega seonduvaid probleeme. On ilmne, et alles nüüd meie muusikakultuur, mis liikus senini võrdlemisi pinnaliselt inertsel nagu lausmaal, hakkab leidma teed ülesmärke.

Muusikakultuuri kiires arengus tuleb märkida tõhusa tõukejõuna soodustusi, milliseid nüüd on üliõpilasile võimaldatud õppemaksust vabastamiste ja igakuiste stipendiumide näol. Piisab, kui ainult võrrelda varemalt õppemaksust vabastamiseks ja stipendiumeks määratud summat (3.200 kr.) nüüdsega (199.300 rbl.). Näeme, et siingi nõukogude valitsus on kõik teinud, et kõrgemat muusikakunstilist ja -teaduslikku haridust muuta töötavale rahvale kättesaadavaks.

Muidugi ENSV Tallinna Riiklik Konservatoorium, üle elanud möödunud aasta kestel teostatud põhjalikke reforme ja täiendanud oma õppejõudude koosseisu umbes 30 uue õppejõuga, ei ole saanud oma õppetööd veel kaugeltki vajalikul määral välja arendada. Needki algatused, mis selle lühikese aja jooksul on teoks saanud, vihjavad soodsaille arenemiseeldustele. Mainigem kas või õppetöö

üldist intensiivistumist, mis vastutavusest aja- ja uue elu nõuete ees on võrsunud just kui iseendast ja millele on antud konkreetne tõuge uute korraldustega kehtestatud individuaal-õppeplaanidega. Konservatooriumi direksioon ühes kateedrijuhatajatega ja kogu õppejõudude personaaliga on läbi viinud väga tõhusa töö uute õppekavade koostamisega. Endised õppekavad, mis sisaldasid mõndagi iganenut nii õppemetoodiliselt kui ka repertuaari sisukuselt ja jätsid soovida oma ühekülgusega, on nüüd asendatud uutega, millistes nähtub märksa suuremal määral mitmekesidust, asjatundlikkust, kaalutud seisukohti ja repertuaari värskust.

Näib, et nii õppejõud kui ka üliõpilased, arvestades ennenähtamatu hoolitsevusega pakutud võimalusi muusikakunstilise töö arendamiseks, on rakendunud innustunult ja täie töö rõõmuga uue elu ja ühes sellega ka sotsialistliku muusikakultuuri ülesehitamisele. Jääh soovida, et see tööhoog ja -rõõm jääks püsima.

RIHO PÄTS

HARIDUSE- JA KUNSTITÖÖLISTE AMETI- ÜHINGU KONGRESS

HK Ametiühingu I kongressil, mis toimus Tallinnas, 23. märtsil, s. a. olid kõrgemad õppeasutised esindatud järgmiselt: Tartu Riiklik Ülikool: P. Bogovski, R. Eliaser, A. Humal, F. Issak, A. Jannus, E. Kama, A. Kurg, K. Paasjärv, J. Paris, E. Piigert, V. Roostoja, E. Roosaar, P. Rubel, I. Sibul, A. Saarmann, A. Sauks, E. Talvik, L. Takk, A. Tohver, H. Tuvike, C. Uustalu ja K. Veermets; Tallinna Tehnikaülikool: N. Alumäe, A. Garšnek, K. Kruusmaa, O. Maddison, S. Mägi, A. Nuut ja E. Ojamaa; K. Mäe Kunstikool: B. Oras; Tallinna Konservatoorium: K. Aisenstadt.

Kongressi päevakorras oli: 1. kongressi rakendamine, 2. keskkomitee tegevuse aruanne, 3. valimised, 4. palgapoliitika NSV Liidus, 5. sotsiaalkindlustus NSV Liidus.

Presiidiumi valitakse üksmeelselt J. Nuut, N. Andresen, A. Raud, S. Rikas, A. Humal, J. Laube, N. Alumäe, K. Ird, H. Mugašo-Johani, B. Rea ja P. Kull. Sekretariaati — F. Issak, M. Olesk, E. Allasild, S. Mägi ja A. Nuut.

Tegevusaruandest, mille esitas esimees, sms S. R i k a s, nähtus, et tähtsamateks aladeks, millele on olnud suunatud seni tähele-

panu, on olnud oma ametiühinglaste poliitharidusliku taseme tõstmine, ametiühingu struktuuri kujundamine, sotsiaalkindlustuse teostamine, poliitiliste tähtpäevade tähistamine hulkade kommunistliku kasvatuses eesmärgil, osavõtt valimiskampaaniast jaanuarikuus, spordihuviliste ja kehakultuurlaste organiseerimine ja ettevalmistustöö liikmete kvalifikatsiooni tõstmiseks. Aktiivsemaks osaks on kõikjal osutunud õpetajad, eriti algkooli õpetajad maal. Erilist tähelepanu on omistatud liikmete poliithariduslikule tööle ja nende küsimuste arutlemine on mõnikord tõrjunud kõrvale muud, kuigi ka tähtsad ja lahendust vajavad küsimused.

Ametiühingu struktuuri ning poliitilise profiili iseloomustuseks võiks tähendada, et õpetajaskond on nüüd monoliitse üksusena 100%-selt ühinenud Hariduse- ja Kunsttöölise Ametiühingusse. Koolitöölised — koolid, ülikoolid, lastekodud — on organiseerunud umbes 9.500 liiget, kuna ülejäänud 3.500 liiget moodustavad kooliteenijad, näitlejad, kinoteenijad j. t., Partei liikmeid, kandidaate ja komnoori kuulub ametiühingusse 315.

Asjaolu, et ametiühingu lõplik struktuur on veel kujunemata, segab teatud määral tõhusa sisulise töö läbiviimist.

Mis puutub kõrgemate koolide ametiühingulisse ellu, siis on nendes olukord mitmete tähtsate ametiühinguliste ülesannete täitmiseks soodsam kui mujal. Õpivad ju kõrgemate koolide õpilased kavakohaselt marksismi-leninismi aluseid, ning kõrgemate koolide teenijad saavad oma poliitharidusliku kasvatustöö teostamiseks kasutada selle aine õpetajaid. Tihe kontakt liikmeskonnal oma töö juures ja liikmeskonna suhteliselt suur arv on omakorda eelduseks liikmete kiireks arenguks ja uute ülesannete edukaks täitmiseks.

Spordihuvilistest ja kehakultuuri alal teotsevaist ametiühingu liikmeid on organiseeritud kehakultuuri kollektiivid.

Lõpetades oma aruande, tähendas sms S. Rikas: „Iga ametiühinglase edasilükkamatu ülesanne olgu lõplikult ning jäävalt rookida välja oma maailmavaatest ja elukäsitlusest kodanluse ideoloogia jäätmelised sugemed. See on mürk, mis takistab igauht selle kandjat saamast sotsialistliku ühiskonna avarapilguliseks ning loovaks liikmeks, mis takistab sisse elamast Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini suurtesse ideedesse, mis ei lase ühelgi oma teada ülimal määral intelligentsel inimesel näha põõsa tagant metsa.“

Aruandele järgnevail läbirääkimistel võeti elavalt sõna, kritiseerides keskkomitee tegevust või iseloomustades olukordi kohapeal. Läbirääkimistel avaldati mõtet, et takistavaks teguriks igapäevases ning organisatoorses töös on olnud põhikirja ja kodukorra puudumine, ja sooviti näha keskkomiteed rohkem juhtiva organina.

Sms N. A n d r e s e n tähendas esitatud arvustuste puhul, et kohalikes komiteedes on palju vana korra sugemeid, seal ei küsita

sisust. Formaalseid asjaajamisi tuleb keskkomiteel palju rohkem kui peaks tulema, ja kohalikud komiteed justkui püüavad HKA Keskkomitee tööd raskendada.

Läbirääkimistel võttis sõna sms F. I s s a k, kes rõhutas, et üliõpilaskond pole enam ebaküps osa meie ühiskonna struktuuris, samuti pole Tartu üliõpilaskond reaktsiooni pesaks nagu arvatakse. On kujunemas Nõukogude üliõpilaskond, kes hakkab rahvast teenima. Uuel HK Ametiühingu Keskkomiteel tuleb meeles pidada, et üliõpilased ametiühingu liikmed moodustavad erilaadse osa HK Ametiühingust.

Üliõpilastele on vaja raudteel hinnaalandusi ja soodustusi teatri külastamiseks tuleks võimaldada kergemini, gruppides teatri külastamine on vaevaseks läbiviidav.

Sms A. T o h v e r rõhutas ruumide kriisi Tartu üliõpilaskonnas. Üliõpilaskonnal on kasutada üks maja; seal on ametiühing, partei algorganisatsioon, MOPR, Osoaviahim, üliõpilaskonna köök ja lugemislaud. Ametiühingulisel komiteel on kasutada ainult kaks tuba. On olemas ringid — neile kõigile on vaja ruume ise-tegevuse arendamiseks.

Sms A i s e n s t a d t juhtis tähelepanu küsimusele, mis teevad inimesed kodus? Selleks on vaja aktiivi, on võimalik kasutada teiste ametiühingute aktiive. See töö on seoses kasvatus ja õppetööga. Tuleb pöörata tähelepanu õpilaste kodustele tingimustele.

Viimasena võttis sõna läbirääkimiste puhul sms J. L a u b e, kes ütles: „Töö aluseks tuleb võtta partei konverentsi otsused. Plaani täitmine vajab suurt jõudu, sest plaan on suurenenud. On vaja teha suurt selgitustööd õpetajate ja ametiühingu komiteede abil. Sms Malenkovi nõudmine puhtuse ja korra asjus kehtib samuti ka koolide ja muude asutuste kohta...“

Distsipliiniküsimust tuleb samuti tõsiselt võtta. Kaadrite küsimus on vaja lahendada kõrvale kaldumata partei joonest. On vaja luua noori kaadreid, ja vanu kaadreid, kes soovivad kaasa töötada uues ühiskonnas, mitte tagasi lükata...“

Elame raskes rahvusvahelises olukorras, me ei tohi unustada kapitalistlikku ümbrust ja laiuvat sõda. Peab olema igaks olukor-raks valmis. See nõuab meilt pingutusi ja meie peame ette valmistuma, tugevdama Nõukogude Liitu, et anda kallaletungijale otsustav hoop.“

Edasi järgnevad valimised Keskkomiteesse ning revisjonikomisjoni. Vastavalt ettepanekutele valiti keskkomitee järgmises koosseisus: Salme Rikas — endisest k. k. koosseisust, Tallinn, Johannes Randla — endisest k. k. koosseisust, Tallinn, Jaan Rummo — Tallinna Ringhääling, Hein Vergo — Haljava algk., Aurelie Soo — Tallinna Tütarlaste Ametikool ja Naistööstusõpilastekool, Jaan Mürk — Draamateater, Tallinn, Robert Viher — Tallinna Linna 30.

algk., Aleksander Tamm — „Estonia“ teater, Johannes Uiho — Lagedi algk., Arnold Humal — Tartu R. Ülikool, Artur Tohver — Tartu R. Ülikool, Oskar Nagel — Siksali algk., Erna Endre — Kinofikatsioon, Hans Tarnaste — Valga linna 1. algk., Andrei Klaas — Kuressaare algk., Toomas Algma — Tartumaa, Johann Püttsepp — Tartu, Andres Nuut — Tallinna Tehnikaülikool, Ago Viitar — Haapsalu keskkool, Jaan Konks — Tartu, Jüri Välbe — Narva linna 3. algkool, Juhan Taimsoo — Paide, Joosep Allikas — Rakvere kaubanduskeskk., Peeter Algma — Viljandi 3. mitteamaliskool, Boris Rea — Pärnu Linna Õhtualgkool.

Keskkomitee liikmete asemikkudeks valiti: Paul Ajango — Pärnumaa, Eugen Ojamaa — Tall. Tehnikaülikool, Ksenia Aisenstadt — Tall. Konservatoorium, Kaarel Ird — Tartu „Vanemuine“, Edgar Talvik — Tartu Riiklik Ülikool.

Revisjonikomisjoni valiti: Aleksander Garšnek — Tall. Tehnikaülikool, Heldur Tammesalu — Tallinn, Oskar Kall — Harjumaa, ja asemikuks Heino Jõe — Läänemaa.

Lõpuks võttis kongress vastu järgmise resolutsiooni:

Ära kuulunud ja läbi arutanud keskkomitee esimehe sms Rikase aruande Haridus- ja Kunstiteadlaste Ametiühingu Keskkomitee tegevusest, HKA I Kongress tunnistas Keskkomitee töö rahuldavaks ja poliitilise joone õigeks.

Kongress kohustab Keskkomiteed oma edaspidises töös aluseks võtma ÜK(b)P XVIII konverentsi ja EK(b)P IV kongressi otsused ja rakendama kõik ametiühingu organisatsioonid EK(b)P Keskkomitee ja kohalikkude organisatsioonide juhtimisel nende otsuste elluviimiseks.

Kongress seab Keskkomiteele ja kohalikele komiteedele järgmised lähemad ülesanded (järgnevad 20 punkti, millest esitame üksikud):

1. Koondada võimalikult suuremaprotsendiliselt hariduse- ja kunstiteadlaste oma ametiühingu ümber.

2. Ametiühingu kõigil liikmetel tuleb senisest suurema aktiivsusega osa võtta ametiühingu tegevusest.

3. On tarvis jätkata süvendatult liikmeskonnas poliitilist kasvatustööd, eriti rõhku panna ÜK(b)P ajaloo õppimisele ning ÜK(b)P XVIII konverentsi ja EK(b)P IV kongressi otsuste tundmaõppimisele ja elluviimisele.

5. On tähtis, et ametiühinguline tegevus kõrgemates koolides arvestaks nende koolide suurt ülesannet — kasvatada meie Nõukogude riigile kõrge kvalifikatsiooniga kaadreid — ja aitaks kõigiti kaasa selle ülesande täitmisele.

7. Et kõigil hariduse ja kunsti aladel läheks töö endisest intensiivsemalt, tuleks organiseerida sotsialistlikku võistlust, hoolitseda

kriitika ja enesekriitika ning bolševistliku valvsuse kõvendamise eest.

13. Kongress paneb ette Keskkomiteele viia HKA tegevus kindla plaani, arvestuse ja täitmise alusele.

17. Kongress kohustab Keskkomiteed hoolitsema kooliteenijate majandusliku olukorra parandamise eest.

18. Kongress kohustab Keskkomiteed ja kohalikke komiteesid hariduse- ja kunstitöö alal korraldama järjekindlalt töönõupidamisi, hoolitsema korra eest kõigis hariduse- ja kunstiasutustes ning võitlema töödistsipliini tugevdamise eest tööprotsessis.

19. Kongress kohustab Keskkomiteed ja kohalikke komiteesid julgemalt edutama noori kaadreid juhtivatele kohtadele ja kaadrite valikus ning edutamises pidama kindlat kontakti EK(b)P komiteedega ning täitevkomiteede rahvahariduse osakondadega.

Kongress lõppes Internatsionaaliga.

A. NUUT

RINGVAADE

Kuidas organiseerime sotsialistlikku töövõistlust

Õigesti organiseeritud sotsialistlik töövõistlus on mõjuvamaks abinõuks võistluses parimate tulemuste eest õppetöös ja kvalifitseeritud spetsialistide ettevalmistamisel. See annab võimaluse aidata õppetöös mahajäänud üliõpilasi esirindlikule tasemele ning juhtida edaspidistele võitudele.

Kui töölised ja kolhoosnikud võistleavad tootlikkuse ja töö kvaliteedi tõstmises, siis üliõpilased on võistlemas teadmiste hankimises ja erialasse süvenemises, et saada kogemusi tulevaseks tööks nõukogude rahvaste hüvanguks.

Sotsialistliku töövõistluse osatähtsus tõuseb eriti nüüd, millal kõrgemates õppeasutustes tekkisid põhjalikud muudatused, tingituna NSVL Rahvakom. Nõukogu määrusest 2. okt. 1940. a.

Ühes sellega muutus ka töövõistluse korraldamine keerukamaks. Vaatamata sellele pole meie ülikoolides ja teistes kõrgemates õppeasutustes paljudel ametiühingute ja komsomoli komiteedel selgust, milline peab olema see sotsialistlik võistlus, kuidas koostada ning kontrollida vastavate võistluslepingute täitmist, kuidas organiseerida kursuste, teaduskondade ja ülikoolide vahelisi sotsialistlikke võistlusi.

Seepärast pole asjata käesolevaga tutvustada sotsialistlike võistluste kogemusi Lomonossovi nim. Moskva R. Ülikoolis.

Ülikoolis puudub grupp, mis poleks võistluses teise grupiga, peale selle on paljud üliõpilased individuaalses võistluses omavahel.

1940./41. õppeaasta algul korraldati Ülikoolis vestlusi ja koosolekuid gruppides ja õpperingides, kus arutati distsipliini ja õppetöö viljakuse tõstmist. Üliõpilaste rohked sõnavõttud näitasid neid vigu ja puudusi, mis esinesid seni korraldatud võistluses. Oli juhtumeid, kus ametlikult võistlesid grupid 100%, tegelikult aga vaid üksikuid. Lepingud ja kohustused kannavad sageli liiga ametlikku või mittemidagi ütlevat iseloomu. Milleks näit. võib kohustada järgmine dokument:

„Mina ajalooteaduskonna 2. kursuse üliõpilane kohustun:

1. Mitte omama käesolevas semestris nõrku hinnanguid.
2. Koostama konsekti marksismi-leninismi alustest.
3. Võtma osa ühiskondlikust tööst.“

On selge, et selline kohustus ei tee au sotsialistlikele töövõistluse mõttele. Veel halvem on olukord gruppide ja teaduskondade vaheliste lepingutega. Sageli esinesid siin vaid arvud ja protsendid, kuna elusad inimesed on kõrvale jäetud. Esines juhtumeid, kus ametiühingu komitee poolt töötati lepingud välja ning esitati grupile pikemalt läbi arutamata. Pole ime kui suurem osa grupi liikmeid jäi esitatud arvude ja ka lepingu suhtes ükskõikseks. Protsendid ununesid peatselt ning kui saabus kokkuvõtete tegemise aeg, siis hakati otsima abinõusid näitajate kunstlikuks tõstmiseks. On mindud isegi niikaugele, et dekanat on lubanud eksameil läbikukkunudid samal päeval uuesti eksamineerida, ja ei puudunud ka juhud, kus vastne läbikukkunu, sai õhtuks „väga hea“!

Kõik need nähud häirisid ja demoraliseerisid üliõpilaskonda, arvude taga polnud näha laisku ja „viilijaid“ üliõpilasi, samuti jäid tähelepanematuks tõesti esirindlikud õppijad.

Oli selge, et säärane olukord ei tohtinud kesta, olid tarvilikud otsustavad ümberkorraldamised, oli vajalik sotsialistlikku võistlust muuta tegelikult massiliseks ja tulemusi andvaks. Ametiühingu ja komsomoli komiteed tegid selleks suure töö. Organiseeriti artikleid ülikooli ajalehte (mnoготираžka), seinalehtedesse, korraldati koosolekutel laialdasi sõnavõtte, ning kokkuvõttena otsustati peatuda stalinlike stipendiaatide ettepanekui ning individuaalsete kohustuste asemel sõlmida lepinguid 2—3 üliõpilase vahel ajavahemikuga 1 kuni 1,5 kuud. Toome sellise lepingu näite:

„Sotsialistliku töövõistluse leping ajalooteaduskonna 33. grupi üliõpilaste „K“ ja „P“ vahel.“

Kohustun jaanuarikuus ettenähtud eksamid andma 5-le. Selleks läbi lugema järgmised raamatud: (Järgneb loetelu.)

Poliitharidusliku taseme tõstmiseks läbi lugema F. Engelsi „Kommunismi põhiõoned“.

Esinema referaatidega ja võtma osa seminaritöödest.

Osa võtma õpinguist Vorošilovi laskurite ja suusakoolis.

Tsiteeritud leping paistab silma konkreetseusega, ning on piiratud kindla ajaga. Sellised lepingud arendavad võistlejates püüdmist olla edukas, ühtlasi on nad kergesti kontrollitavad ja nende tulemusi on kerge süstemaatiliselt edasi anda.

Kõrvuti grupilepingutega esinevad ka individuaalsed kohustused, millega meie püüame „üksikutele“ leida väarikaid vastaseid. Allpool näide sellisest lepingust:

„Matemaatikateaduskonna üliõpilased „L“ ja „M“ kohustuvad:

1. Talvehooajal õiendama ettenähtud eksamid „väga heale“.
2. Eksamit mehaanikas õiendama enne tähtpäeva.
3. Lugema 1. jaan. 1941. a. referaati aerodünaamikast.
4. Koostama konsekti „*Materialism ja empiriokrititsism*“. (Tähtpäev 15. det. 1940. a.)
5. Üliõpil „L“ kohustub 1. detsembriks läbi lugema olemasoleva kirjanduse mehaanika kohta.

Üliõp. „M“ kohustub läbi kuulama spetskursuse „Suurte kiiruste aerodünaamika“.

Mitte täielikel andmeil proforgid said 1 sem. jooksul ligikaudu 3000 sellist lepingut, mis haarasid üle 5000 üliõpilase. On kõneldud, et see arv on väike, kuid meil on arvamane, et pole tähtis 100% haaramine võistlusesse, vaid lepingu sisukus ja selle täitmine.

On muutunud kombeks iga sissetulnud lepingut parandada ja tarviduse korral ümbertöötamiseks tagastada. Ka praktiseeritakse lepingute läbiarutamist koosolekuil, kusjuures kutsutakse osa võtma ka õppejõude.

Ametiüh. komiteel lasub suurim vastutus võistluse edukas teostamises. Lepingute täitmist tuleb kontrollida 3—4 korda kuus. Harilikult teostatakse kontrolli 10—15 päeva enne vastava punkti tähtaega, et oleks võimalik tarviduse korral seltsimeest abistada. Sotsialistliku võistluse käik peegeldub seinalehtedes, kus võistluse näitajad on ära toodud suurte ilusate tähtedega. Sel viisil on üliõpilaskond alati informeeritud esirindlike seltsimeeste saavutustest. Ka laiskadele mõjub see ergutavalt, kuna oma nime nägemine mahajääjate seas ei ole lõbus.

Mõni sõna gruppide ja teaduskondade vaheliste lepingute kohta. Näib, et need lepingud ei õigusta end arvude ja protsentide rohkusega. Neid võiks sõlmida vaid ühiskondlike, sõjaliste, sportlike jne. ürituste puhul, tähtajaga 1 semester.

Õppetöökomisjonid peaksid avaldama parimate õppijate kogemusi üliõpilaskonnale, selleks on kohane korraldada vestlusi, kus näit. stalinlikud stipendiaadid jutustavad oma õppemeetoditest. Eriti kasulik on see 1. kursuse üliõpilasele, kes sageli ei oska alata iseseisvat õppetööd.

Õppetöö parandamiseks ja edukuse tõstmiseks on mõned vanema kursuse grupid võtnud 1. kursuse gruppe oma patronaazi alla, aidates seega nooremaid.

Sotsialistlik töövõistlus haarab ikka enam üliõpilasi, annab neile kindlust ja võimeid lõpetada ülikooli heade hinnetega.

J. Raid.

Külvikampaaniast

Sotsialistlik ühiskond ei eralda haritlasi rahvast, nagu seda teeb kapitalistlik ühiskond. Seda tõendab meie kõrgemate koolide, ka meie ülikooli üliõpilaste aktiivne osavõtt poliitilisest selgitustööst nii maal kui linnas, EK(b)P IV kongressi otsuste jne. puhul.

Paari nädala eest avanes eriti põllumajandusteaduskonna üliõpilastele uus soodne juhus rahvaga tihedama sideme loomiseks. Aluse selleks andis külvitööde hoogsaks läbiviimiseks alanud külvikampaania, millest üliõpilaste osavõtt kujunes üllatavalt ulatuslikuks. Kursustele, mis Tartu Linna Täitevkomitee poolt korraldati, ilmus arvatava 10—15 seltsimehe asemel umbes 30. Elavat osavõttu nimet. külvikampaania seminarist näitasid üles nii nooremad kui vanemad üliõpilased agronoomia osakonnast. Samuti oli metsaosakonna ja õigusteaduskonna üliõpilastest osavõtjaid. Eriti elav oli osavõtt agronoomia osakonna 3-ndalt kursuselt, kust osavõtjate arv küündis üle 50%.

Loengud seminaris kestsid kolm päeva. Selle aja jooksul anti vastavate ettekannetega võimalikult täielikult kogu vajalik materjal ja juhised külvikampaaniast osavõtjaile, et need saaksid vastata kohapeal kõigile küsimustele ning oleksid võimelised andma ka tehnilist ja juriidilist nõu.

Huvitavate ning kujukate ettekannete ning loengutega esinesid sms prof. Rubel, Marks.-Leninismi kateedri õppejõud sms Johnson, juriskonsul sms Soom, sms Illison, peaagronoom sms Kraav jt. Kõnelejad käsitlesid küsimusi sotsialistlikust plaanimajandusest põllumajanduses, plaanimajanduse alustest Nõuk. Liidus, linna ja küla vaherkorda, põllumajandusliikude artellide ja kooperatiivide küsimusi ja teisi päevaprobleeme.

Sms prof. Rubel, kelle ettekandeis pearõhk oli asetatud plaanimajanduslikele küsimustele, märkis, et sotsialistlik majandussüsteem loob avaraimad alused toodangu tõusuks. Kõiki võimalusi toodangu tõstmiseks kasutatakse vastavas plaanis ning lähema 10—15 a. jooksul Nõuk. Liit ületab kõigi kapitalistlikkude maade toodangu ühe kodaniku kohta kõigil aladel.

Peatudes lähemalt põllumajanduse plaanil, märkis sms prof. Rubel, et see on plaanide kogum, mis haarab kogu üksikuid põllumajanduslikke tootmisharusid. Teiste sõnadega: riik annab tellimise teatud hulga saadusile ja sellest momendist peale, kui leping riigi ja vastavate tootmisala juhtivate organite — kolhooside, üksiktalundite ja teiste käitiste vahel on sõlmitud, on viimane kohustatud võtma tarvitusele kõik abinõud, et antud riiklikku plaani täita. Meil on külvitööde läbiviimiseks ette nähtud plaan, samuti aga ka loomakasvatuse, piima, liha jt. saaduste tootmiseks.

Oma ettekandeis sms Rubel tõi esile palju kujukaid näiteid ja võrdlusarve Nõuk. Liidu põllumajandusest ja selle arengut põhjustavatest teguritest. Kui näit. Vene tsaariaegne põllumajandus valmistas müügiks 1913. aastal 1 miljard 300 tuhat puuda vilja, läks 1938. a. aga müügile Nõuk. Liidu põllumajandusest 2 miljardit 300 tuhat puuda. Samal ajal teravilja-

toodang Venemaal (1913. a.) oli 5 miljardit puuda ja 1940. a. Nõuk. Liidus vastavalt 7,3 miljardit puuda, kusjuures 1941. aastaks loodetakse tõsta toodangut 8,0 miljardile puudale. Kui võrrelda Nõuk. Liidu ja Eesti teraviljatoodangut keskmiselt ühe inimese kohta 1940. a., siis Nõuk. Liidus oli 37,3 puuda, vastavalt 35,4 puudale kodanlikus Eestis.

Siin näeme kapitalistliku ja sotsialistlikku põllumajanduse arengut eraldavat teravat piirjoont. Tohtud edusammud, mis Nõuk. Liidus esimesest imperialistlikust sõjast tänapäevani on saavutatud, on olnud sellised, tulemusrikkad, millisten ei küüni põllumajanduses ükski kapitalistlik riik.

Loomakasvatuse alal, mis põllumajanduse sotsialistliku ümberkorraldamise ajajärgul tagasi läks peamiselt küla kulaklike elementide õhutusel toimunud loomade tapmiste tulemusena, on viie aasta jooksul tagasi võidetud (teine viisaastak) endine tase ning see mõnes suhtes ületatudki. Loomakasvatuse taaskorraldamine on toimunud seniolematu kiirusega tänu ÜK(b) Partei targale poliitikale ja töötavate talupoegade ühisele pingutusele.

Teisel viisaastakul loomakasvatuses saavutatud edu oli järgmine (1933. a. — majanduskriisi haripunkt kapitalistl. riiges)

	1933. a.	1938. a.
veised	38,4 milj.	63,2 milj.
sead	12,1 „	30,6 „
lambad, kitsed	50,2 „	102,5 „

Sellised mitmesajaprotsendilised edusammud põllumajanduses tõendavad, et see tee, mille kaudu on jõutud säärasele tulemustele, on õige. Need saavutused on kätte võidetud plaanimajanduse, sotsialistlikus majanduses ainukesel õigel süsteemi kaudu.

Huvitav on märkida saavutatud toodangute puhul, et need ei peatu tõusu- teel, vaid kõik andmed näitavad kiiret jätkuvat arengut ka järgnevatel aastatel suureneva toodangu näol nii vilja- kui loomakasvatuses.

Tegureist, mis säärast arengut on põhjustanud, on kahtlemata peaarõhk põllumajanduse töö, eriti taimekasvatuse ulatuslik mehhaniseerimine. Kui 1928. a. s. o. esimese stalinliku 5-aastaku algul toimetati põhilistest põlluharimise töödest enamus hobusejõul ja mahajäänud riistade ja masinatega, siis kahe viisaastaku vältel on teostatud ennenägematu ulatuslik traktorijõu ja traktorimasinate tarvituselevõtt, mille järele Nõuk. Liit omab kõige paremini põllumajanduslike masinatega varustatud põllumajanduse. Kujuka ülevaate annavad võrdlusarvud 1928. ja 1938. a. kohta:

	1928. a.	1938. a.
1) Künti põlde hobustega	99%	28,5%
künti traktoriga	1,0%	71,5%
2) külvati käsitsi	74,4%	12,8%
„ hobusega	25,4%	30,5%
„ traktoriga	0,2%	56,7%
3) vilja koristati:		
sirbi ja vikatiga	44,4%	8,5%
hobusemasinaga	55,4%	43,1%
traktorimasinaga, kombainiga	0,2%	48,4%

Sellist kolossaalset masinate tarvituselevõtmist on võimaldanud ühistege-
like suurmaapidamiste — kolhooside ja riiklike m.-traktoriijaamade ja
sohvooside loomine, kuhu võrreldes 1929. a. 1 miljoni talupidajaga oli
1937. aastaks liitunud 18,5 milj. talupidajat, mis haaras 99,1% kogu talu-
maade külvipinnast kolhooside alla.

Ainult selline suurmaapidamise — ühismajapidamise edukus ja tegevuse
plaanikindel läbiviimine põllumajanduse masinatega varustamisel on võima-
likuks teinud Nõuk. Liidu põllumajanduse kiire tõusu ja on kindlustanud
rahva rahuldava varustamise põllumajandussaadustega.

Juriskonsul sms S o o m oma ettekandes põllumajanduslikkude artellide
põhikirja selgitamise kõrval rõhutas sotsialistlikule korrale ülemineku suurt
tähtsust eriti varade ühiskonna omaks tegemisel. Maa on nüüd riigi — ühis-
konna oma, olgu ta metsaks, põlluks või heinamaaks jne. kasutatud. Omandi
õigus on mineviku asi ja see tuleb mõttest otsustavalt maha matta. Suur-
maapidamine on praktilikas täielikult eluõiguse omanud. Tähtis aga on iga
tööjõu maksimaalne kasutamine. Kui väiketalund isegi geniaalsele in-
mesele ei võimalda oma omaduste täielikku rakendamist, siis suurmaapida-
mises saab igaihe võimed mitmekordselt paremini rakendada.

Ettekannetele järgnesid elavad läbirääkimised, kus küsimusi tõsteti üles
nii linna käitiste aktiivsemate seltsimeeste kui ka üliõpilaste poolt. Semi-
nari lõpul seminari juhataja sms O j a andis külvikampaania kursustest osa-
võtjatele väärtuslikke praktilisi näpunäiteid ja vastastikusel kokkuleppel
leiti kohad ning ajad, kuhu ja millal kellelgi tuleb kõnelema sõita.

Maalesõite alustasid külvikampaaniast osavõtjad kohe peale seminari
lõppu ja mõned aktiivsematest seltsimeestest on käinud maal korduvalt. Nii
on sms M. K a r e l s o n olnud maal terve nädala, millise aja jooksul ta on
esinenud selgituskõnedega juba kümme korda. Teistest võiks esile
tõsta seltsimehi K õ i v u, T a l v i k u t, T i h k a n i t, P a a s j ä r v e, J u u-
r a k u t. Suurt aktiivsust on näidanud ka naisseltsimehed eriti sms M i k-
k e l s a a r, sms T a n k ja sms K a l d a m ä e

Maalesõidud harilikult on toimunud pühapäeviti, mis õppetööd ei sega.
Üliõpilased — külvikampaaniast osavõtjad on käinud kõnelemas pea kõigis
tähtsaimais maakeskuis Tartumaal ja mõnelgi on tulnud teha peale pike-
mat-lühemat rongi- või bussisõitu ka 10—15 km-lisi hobusekütte enne kõne-
lemiskohta jõudmist. On käidud kõnelemas Jõgeval, Pühajärvel, Puhjas,
Luunjas, Kaareperes, Palal, Puurmanis, Sadukülas, Varal, Kambjas jm.

Külvikampaaniast osavõtnud üliõpilastele, nagu tagasiõudnud seltsi-
meeste muljetest selgub, on kohalikes keskuis rohkem tähelepanu pööratud.

Ettekandeile on harilikult järgnenud elavad läbirääkimised, milledes on
puudutatud probleeme nii ettekannetest kui talupoegade põnevamate päeva-
küsimuste kohta.

Läbirääkimiste osas, mis keetsid teinekord peale koosolekut mõni tund,
on üliõpilaste-kõnelejate teadmised — tehnilised, agronoomilised nõuanded
ja praktilised näpunäited kevadiste hoogtööde, eriti külviste ettevalmistuste,

järgnevate külvitööde, maaharimise, loomakasvatuse, masinate — riistade kasutamise jne. puhul talupoegadele olnud täiesti teretulnud. Kõige selle tagajärjel on ka arusaadav üliõpilastel-kõnelejalte hea kontakti ja südamlulike vahekordade tekkimine kohaliku rahvaga, millest saavad jääda igale ainult paremad muljed.

A. Tohver.

Tartu R. Ülikooli ELKNÜ algorganisatsioonist

Komsomoli — leninliku noorsoo massorganisatsiooni eesmärgiks on kasvatada sotsialistliku riigi truusid ja teadlikke kodanikke, kartmatuid sotsialismi eest võitlejaid ja kõrge kommunistliku moraaliga noori.

Peale juunipööret organiseeriti ka ENSV-s komsomol. Septembri algul algas tööd TR Ülikooli juures ELKNÜ algorganisatsioon vähesel liikmete arvuga, mis tegeliku ülikoolitöö algul suurenes. Sügisel lonkas algorganisatsiooni töö liikmete vähesuse ja loiduse pärast. Mingisuguseid üritusi, mis oleksid algorganisatsiooni liikmeid lähendanud teistele üliõpilastele, ette ei võetud. Tolleaegne algorganisatsiooni büroo ei seisnud oma ülesannete kõrgusel, ei suutnud teha algorganisatsioonist õiget komsomoli algorganisatsiooni, ei suutnud hoida distsipliini ega kasvatada liikmeid ühiskondlik-poliitiliselt.

Märtsi algul teostunud valimistel moodustati komsomoli ülikooli algorganisatsiooni uus komitee. Uus komitee on rõõmustavalt komsomoli tegevust populariseerinud, ja liikmete juurdekasvu elustanud. Juurde tulnud uued liikmed pole passiivsed, nagu seda sügisel oldi, vaid võtavad tööst aktiivselt osa.

Praegune komitee on likvideerinud komsomoli eraldatuse ja viinud selle üliõpilastele lähemale. Nii on algorganisatsioon jaotatud teaduskondade järele gruppidesse, mida juhivad grupiorganisaatorid. Sellise moodusega aktiveeritakse kõik algorganisatsiooni liikmed, rakendatakse nad töösse ja on võimalik igas grupis tööd vastavalt võimalustele ja vajadustele korraldada.

Ka on loodud tihe kontakt ametiühinguga ja üliõpilastega.

Märkimisväärse uuendusena peale teaduskonna gruppideks jaotumise võib märkida poliitharidusliku loenguteseria kavasse võtmist grupikoosolekuil.

Rahvusvahelise olukorra õigeks mõistmiseks on viimasel ajal üldkoosolekuil antud ülevaade välispoliitilisest olukorrast.

Komsomoli algorganisatsiooni tutvustamiseks üliõpilastele korraldati 30. III isetegevusõhtu külaliste osavõtul. Õhtu oma sisukusega õnnestus igakülgselt ja jättis hea mulje. Mai algpäevil on töökavas ette nähtud samasugune isetegevusõhtu, mis loodetavasti samuti õnnestub.

Ühiselt ametiühingu komiteega on asunud EK(b)P IV kongressi ja ÜK(b)P XVIII konverentsi otsuste selgitamisele, on moodustatud agitkollektiivid ja teaduskondades välja antud seinalehed.

Liikmete arvult osutub kõige elujõulisemaks arstiteaduskonna grupp, juurdekasvu suhtes aga põllumajandusteaduskonna grupp. Grupiorganisaatorid on oma ülesannetega seni hästi toime tulnud, ainult arstiteaduskonna grupiorganisaator peaks enam tähelepanu pöörama komsomoli ülesannete ja eesmärkide selgitamisele teaduskonnas, eeskujuks võttes teiste grupiorganisaatorite tööd.

Algorganisatsiooni komitee on pööranud ka vajalikku tähelepanu keha- kultuurilistele üritustele ja eelkutseealiste ettevalmistusele, viies need läbi koos Kehalise Kasvatuse Instituudiga. TR Ülikooli võimlemiskohuslikud üliõpilased ja eelkutseealised on VTK virgutustüüpi katsetest 98%-liselt osa võtnud. Komsomoli liikmetest sooritas katsed 20. aprilliks üle 87% üldarvust. Ülejäänutel enamikus polnud seda võimalik teha tervislikel põhjusil ja vaid üksikud puudusid katsetelt põhjuseta.

Õppeedukuse tõstmiseks on algorganisatsiooni liikmed sotsialistlikus võistluses nii individuaalselt kui ka gruppides.

Häid tagajärgi on saavutatud nii eneste keskel distsipliinis ja õppetöös, kui ka mujal esinenud puuduste kõrvaldamisel bolševistlikku kriitikat tarvitades.

Kui varem ajalehtedes kirjutati TRÜ komsomoli algorganisatsioonist vaid halba, on nüüd olukord muutunud ja muutub päevpäevalt veelgi paremaks. Kriitikat rakendades on kõrvaldatud karjuvad vead ja peagi võib iga TRÜ kommunistlik noor olla uhke oma algorganisatsioonile.

V. V.

ENSV Tallinna Riiklik Konservatoorium.

ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrusega 17. veebr. s. a. (ENSV Teataja nr. 25) kinnitati Tall. Konservatooriumile uus põhikiri. Struktuurilt uus põhikiri näeb ette konservatooriumis 2 teaduskonda:

- 1) kompositsiooni, muusikateooria, muusikaajaloo ja muusikajuhtimise teaduskond,
- 2) ettekandekunsti teaduskond.

Teaduskonnad omavad 6 kateedrit: 1) kompositsioon, muusikateooria ja -ajalugu, 2) muusikajuhtimine, 3) klaver ja orel, 4) keelpillid ja puhkpillid, 5) laul, 6) marksismi-leninismi põhialused.

Abiõppeasutise juures on nähtud ette rida kabinette ja muusikateaduslik raamatukogu.

Semestri õppetöö konservatooriumis algas juba osalt avardunud tingimusi. Eriaineis antavate tundide pikkus kahekordistati, mis peaks tagama läbivõetava materjali põhjaliku käsitlemise. Alates käesolevast semestrist võeti konservatooriumis õppetöö aluseks ka uued õppekavad, mis koostati Nõukogude Liidu parimate konservatooriumide õppekavade eeskujul. Suurimaks takistuseks nende rakendamisel on vastava literatuuri esialgne puudus.

Koosseisude alal on uue semestri algul toimunud mõningaid muudatusi. Puhkpillide osakonna uueks kohustetäitjaks on klarnetiklassi õppejõud J. K a l j a s p o o l i k ; keelpillide osakonna senise juhataja prof. A. V e d r o kohustusi täidab viimase dekaaditöödel viibimise puhul tšelloklassi õppejõud A. K a r j u s . Peale selle on konservatoorium õppejõududena teenistusse kutsunud rea meie noorema põlve silmapaistvamaid helikunstnikke.

Punaarmee XXIII aastapäeva tähistamisest võttis konservatoorium osa mitmel rindel. Pidustuste keskpunktiks kujunes aktus konservatooriumi saalis, kus päevakohasele kõnele järgnes auhindade väljaandmine suusacrossist osavõtnud edukamaile konservatooriumi üliõpilasile. Järgnev muusikaline osa lõppes ühislauluga.

Aastapäeva puhul korraldatud suusacrossist võtsid konservatooriumi kommunistlikud noored osa 100-protsendiliselt. Kehakultuuriliste ürituste sarjas korraldati veel konservatooriumi osakondade vaheline võrk- ja korvpalli välkturniir. Võrkpallis tuli võitjaks teooriaosakond, korvpallis instrumentaalosakond.

Seinaleht ilmus kahekordistatud suurus, lisana sellele veel pildinäitus Punaarmee juhtidest ning tegevusest.

Rahvusvahelise naistepäeva puhul korraldatud aktusel „Estonia“ kontsertsaalis konservatooriumi direktori käskkirjaga avaldati tänu ja tunnustust kauaaegse ja hoolsa teenistuse eest konservatooriumi õppejõududele A. J e n t s o n i l e ja E. N o o r m a a l e , asjaajajale L. V a r a l a i d i l e ning teenijale E. M e e r i t s a l e . Konservatooriumi ruumides korraldatud välkmiitingul premeeriti ka 2 naisüliõpilast — E. H a n g e l a i d ja L. N o o d a p e r a nende hoolsa töö ja aktiivsuse eest konservatooriumis ja mujal ühiskondlikes organisatsioonides. Seinaleht ilmus jällegi kahekordistatult ning klubiruumes toimus pildinäitus vastava sisuga.

H. K. Ametiühingu Tall. Tehnikaülikooli uue komitee tegevusest

Uus komitee alustas tegevust 21. märtsil s. a. Ametite jaotus kujunes järgmiseks: esimees — Nikolai A l u m ä e , abiesimees — Mihkel M a t t h i e s e n , sekretär — Eugen O j a m a a , laekur — Elga H o r m , liikmed — R. S i i r a k , H. J ä r v i s , Joann J u š t š u k , E. K r u p p , Hardi T i i d u s .

Ametiühingu Komitee senine tegevus piirdub järgnevaga: 1. peeti suusakross (eelkutselistele); 2. ametiühinglaste poolt valitud delegaadid võtsid osa HKA I kongressi tööst; 3. korraldati üliõpilastele hinnaalandus söögisaaalis; 4. värvati 5 ühiskondlikku inspektorit; 5. alustati isetegevusringide tegevuse elustamist; 6. võeti üle Tehnilise Järeelvalve Seltsi nimeline sihtkapital ning asuti korra väljatöötamisele, mille järgi nimetatud kapitalist anda üliõpilastele laenu; 7. jätkatakse seinalehe väljaandmist koos ELKNÜ-ga. Peale selle on lähemal ajal ette nähtud kahe isetegevusõhtu korraldamine (vastavad eeltööd on juba käimas). Korraldamisel on malevälkturniir, käsipallivõistlus TR Ülikooliga, teaduskondadevahelise käsipallivõistluse lõpetamine, sõprusõhtu punaarmeelestega ja referaadid.

Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonnast

15. aprillil asusid õppetööle Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna vanemad kursused.

Dekaan sms Paul Vihalem käsitles oma sissejuhatavas sõnavõtus pöördelisi uuendusi, mida on toonud teaduskonnale üleminek Nõukogude korrale.

Et peaaegu kõik üliõpilased on seotud elukutselise tööga, toimuvad loengud õhtuti kl. 18—22. Ka on väljaspool Tallinnat töötajail võimalik loenguid saada kirja teel.

Ainete nimestik erineb põhjalikult endisest, ja seal, kus esinebki nimelisi kokkusattumusi, on laiaulatuslikud muudatused meetodis ja lähtekohtades. Iga majandusteaduslik distsipliin baseerub eeskätt marksistlikule dialektilisele meetodile.

Esialgul on võimalik spetsialiseeruda, alates 3. kursusest, järgmistele eriharudele: tööstusharu, kaubandusharu, finants- ja plaaninduse-haru.

Ruumide suhtes on olukord lahendatud teaduskonna töö jagamisega kolme eri kohta: Toompeal asuvasse endisse Soome saatkonna majja, Kohtu 4 on paigutatud dekaanat, raamatukogu ja osa auditooriume; ülejäänud auditooriumid asetsevad uutes koolimajades, Kevade 8 ja Hari-duse 8. Viimases kohas töötas teaduskonna 1. kursus juba 1. veebruarist alates.

Kuigi semester algas erakordselt hilja, püüavad kokkutulnud üliõpilased heas töötujus mahajäämist tasa teha sotsialistliku innu ja hoolega. Tööindu tiivustab nüüd teadmine, et majandusteadlastele on avanenud lai töö-väli: vajatakse asjatundjaid, kes on suutelised juhtima meie mitmekesiseid majandusalasid, mitte aga töö vastu huvitundmatuid paberite allakirjutajaid

L. Anderson.

Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilaste isetegevusest

Sms Staļin on ametiühingute iseloomustamiseks ütelnud: „...ametiühin-gud seovad töölisi kõigilt tööaladelt. Ametiühingud pole parteilisteks orga-nisatsioonideks, neid võib nimetada meil valitseva töölisklassi organisatsi-onideks. Ametiühingud on kommunismi kooliks, nad eraldavad välja oma liikmeist parimaid juhtivaks tööks kõigil aladel.“ (J. Staļin, *Voprossõ Leninizma*, lk. 119.) Need sõnad iseloomustavad kujukalt ametiühinguid ja nende ülesandeid. Võib nüüd küsida, kuidas möödus üli-õpilaskonna ümberorganiseerimine uuele ametiühingulisele alusele ja mis-sugused on tulemused.

Hariduse- ja Kunstitöölise Ametiühingu üliõpilaste komitee valiti möö-dunud aasta viimases veerandis. Sügissemester möödus peamiselt tegevus-aluste rajamise tähe all. Käesoleva aasta algul otsustati igas teaduskonnas ja teaduskonna osakonnas ellu kutsuda ametiühingulised bürood, et saada

nende kaudu paremat ülevaadet ja kontakti kõigi teaduskondade üliõpilastega. Büroosid valiti arvult 10. Tööjaotuse huvides on nii ametiühingulise komitee kui ka büroode juures moodustatud 3 komisjoni: õppetöökomisjon, massilise kultuuritöö komisjon ja majanduslik komisjon. Nende kaudu on võimalik haarata kõiki üliõpilaste ellu puutuvaid küsimusi.

Ametiühingulised bürood organiseeriti veebruarikuu jooksul ja nüüd peale paarikuulist tegevust on huvitav tagasi vaadata nende tegevusele ja teha mõningaid kokkuvõtteid. Sellekohase sooviga pöördus ametiühinguline komitee büroode poole. Tegevuse iseloomustusi saabus 9 büroolt. Saamata jäi kokkuvõtte õigusteaduskonna büroolt, mis on seda imestustäratavam, et õigusteaduskonna büroo on seni olnud algatusvõimelisemaks paljudes üritusis.

Arstiteaduskonna profbüroo on oma töö koordineerimiseks korraldanud seni 4 teaduskonna üldkoosolekut ja 12 bürookoosolekut. Peale selle on rohkesti koosolekuid pidanud profbüroo komisjonid. Õppetöö alalt tuleb välja tõsta sotsialistliku töövõistluse propageerimist, mis seni on piirdunud individuaalsete lepingute piires ja mida tahetakse süvendada eelolevate eksamite hooajaks. On peetud rida referaate, nagu sms V. Langi poolt „Imperialistlikud sõjad“. Tähtsamaks puuduseks ja edukama tegevuse takistajaks on ruumide puudus, ka kannatas büroo tegevus üksikute liikmete ebatõlise suhtumise tõttu oma ülesannetesse.

Rohuteaduskonna profbüroo on korraldanud 2 teaduskonna üldkoosolekut ja 6 bürookoosolekut. Bürool on kasutada omad ruumid uues instituutide hoones, kus toimub suurem osa rohuteaduskonna üliõpilaste õppetööst. Raskusi tekitab ruumide sisustamine, millest aga loodetakse ametiühingulise komitee kaasabiga üle saada. Mitmesuguste ürituste seas tuleb välja tõsta hästi õnnestunud konsultatsiooni sms prof. K. Kurega, kus arutati ühiskonnaellu puutuvaid küsimusi marksistliku maailmavaate süvendamiseks. On korraldatud rida huvipakkuvaid referaate ja välja antud oma seinaleht, mille vasakus nurgas on nime asemel rohuteadlaste embleem, mürgikarikas maoga.

Kehalise Kasvatuse Instituudi profbüroo on peamist rõhku pannud sportlikele üritusile. Nii on osa võetud ENSV suusatamisesivõistlustest Viljandis jne. Tähtsamaks sportlikuks sündmuseks üliõpilaskondlikus ulatuses tuleb pidada käsipallivõistluse korraldamist Tartu R. Ülikooli ja Tallinna R. Tehnikaülikooli vahel. Nii võrk- kui ka korvpallis oli Tartu Ülikool võidukas. Peale võistlust korraldati ühine koosviibimine üliõpilasmajas. Eelolevast tegevusest tuleb märkida ekskursiooni Leningradi Leshaffi instituudiga tutvumiseks.

Ajaloo-keeleteaduskonna profbüroo tegevus oli peamiselt suunatud üliõpilaste individualistliku ellusuhtumise kaotamisele. Selleks on kasutatud seinalehte ja arvukaid koosolekuid. Samal põhjusel võeti töökavva rida ühisüritusi teiste teaduskondadega, M. Gorki õhtu korraldamine koos kirjandusringiga jne. Õppetöö alal on esitatud sotsialistliku töövõistluse väljakutse õigusteaduskonna üliõpilastele, millele viimased aga pole seni vastanud.

Matemaatika-loodusteaduskonna bioloogia-osakonna büroo on erilist tähelepanu pööranud õppetöölaliste küsimuste arendamisele. Käesoleva se-

mestri lõpul kavatakse korraldada sotsialistlik töövõistlus matemaatika- ja bioloogia-osakonna vahel, samuti otsustati järgneval semestril organiseerida erialalisi ringe, mis käesoleval semestril ei osutu võimalikuks õppetöö ülekoormatuse tõttu. Korraldatud referaatidest olid huvitavamad prof. Õpiku ja sms Raid'i ettekanded Nõukogude Liidust.

Matemaatika-osakonna büroo on korraldanud referaatõhtuid ja välja andnud seinalehte.

Loomaarstiteaduskonna profbüroo alustas oma tegevust ruumide hankimisega. Üldkoosolekuid on seni peetud 2 ja referaatõhtuid 3, millega tööplaani oli täidetud sajaprotsendiliselt. Seni saavutatud kordaminekud tiivustavad aga bürood veelgi intensiivsemale tegevusele.

Põllumajandusteaduskonna agronoomia-osakonna profbüroo otsustas esimesel koosolekul asuda energiliselt oma ülesannete täitmisele. Seda otsust asutigi rakendama ja peab tunnistama, et väga edukalt. Õppetöö alal asuti hoogsalt selgitama sotsialistliku võistluse põhimõtteid, mis on ka andnud tulemusi, sest on sõlmitud individuaalseid lepinguid ja kavatsusel on võistlusse kutsuda loomaarstiteaduskond. Samuti on välja töötatud üliõpilaste paremusjärjestus, arvesse võttes üliõpilaste õppetöö edukust ja ühiskondlikust tööst osavõttu. Referaatidest tuleb mainida sms prof. Ruubeli ettekannet „Põllumajandus ja poliitika“ jt. Koos ELKNÜ Tartu R. Ülikooli algorganisatsiooniga on korraldatud hästiõnnestunud stipendiaatide õhtu ja organiseeritud üliõpilaste osavõttu külvikampaaniast.

Metsateaduskonna büroo pole kahjuks kuigi palju saavutanud. Koosolekuist osavõtt on olnud 15—50 prots., mis küll osalt seletub vanemate kurstuste suure ülekoormatusega, õppetöös, osalt vist büroo vähese aktiivsusega. Büroo üritusist tuleb mainida mõnda referaati, ühiskülaskäiku Raadi muuseumi ja väljaantud seinalehte „Metsamees“.

Üldiselt võib ametiühinguliste büroode tegevusega rahule jääda ja lugeda seda üliõpilaste ametiühingulise organiseerimise sammu õnnestunuks.

J. Raid.

Konrad Mägi Nimelise Riigi Kõrgema Kunstikooli tegevusest

Ametiühingu büroo käesoleva semestri tegevus näitab häid tagajärgi. Ta on aktiivsete seltsimeeste Võerahansu ja Orase juhtimisel kooli tõhusamaks isetegevuse organiks. Ametiühingusse kuulub kogu õpilaskond, mis võimaldab tegevust tihendada ja avardada. Kohaliku büroo nimekirja kuulub 98% õpilaskonnast, kuna ülejäänud 2% on organiseerunud teistesse ametiühingutesse.

Semestri alguses omandas kool ametiühingu ja direksiooni koostööl Lenini Toa, mis puhketundidel kujuneb õpilaspere koonduskohaks. Pidu-likul avaõhtul avaldas sms Võerahansu lootust, et ruum arendab seltsimeh-likkust ja kaotab kunstiõpilastele omase isoleeritusetunde. Need lootused on täitumas ja kontakt õpilaskonna ja õpetajaskonna vahel on tihenemas.

Peale Lenini Toa sisustamist alustati maleturniiriga kooli meistri nimele, mis jõuab peatselt lõpule.

Ametiühing võttis enda mureks õpilaskonna varustamise lõunasöögiga. Toitluspunkt on kujunenud õpilaskonnale oluliseks soodustuseks. Ta lünkadeta tegevust tagab sms Masari energiline „ärimehelik“ käsi.

Erilist tähelepanu väärib ametiühingu spordiringi tegevus. Esimene võistlus peale mõnekuist teotsemist toimus arstiteaduskonna esimese kursuse üliõpilaste käsipallimeeskonnaga, kellelt võeti vastu kaotus tagajärjega 15:7 ja 15:5.

Järgmiseks ürituseks oli kontakti loomine spordi alal Jaan Koorti Nimelise Rakenduskunstikooliga Tallinnas. Endine vahekord nimetatud kooliga kui teatavas mõttes rivaaliga oli üsna ebasõbralik. Külaskäik Tallinna moodustas esimese tagajärjeka lähenemissammu, kus rajati kavad kontakti tihendamiseks. Külaskäiku sisustaval spordivõistlustel tuli Tallinna kunstikool meeste korvpallis võitjaks, kuid naiste ja meeste võrkpallis võtsid nad vastu kaotused. Meeskonnad vahetasid mälestusesemed esimese sideme tähistamiseks ja veetsid õhtu ühisel koosviibimisel.

Ametiühingu lähematest kavadest on teostumas referaatide järjekindel korraldamine, mis aitaks õpilaste silmaringi laiendada poliitilistes ja erialalistes teadmistes. Suuremaks ettevõtteks on omavahelise sotsialistliku töövõistluse organiseerimine. Võistluse algus on 21. apr. ja kestab õppetöö lõpuni. Kavas on võistluse arendamine töödistsipliinis, teoreetiliste ainete tundmises ja seinalehe korraldamises. Võitlusüksusteks kujunevad eri ateljeed ja seinalehe kaudu haaratakse võistlusesse ühtlasi ateljeede juhatajad. Võistluse toimetamine nõuab ametiühingu juhatuselt suuri pingutusi, kuid senised tulemused lubavad oletada sotsialistliku võistluse eeskujulikke teostumist.

Samasuguseid tõhusaid tulemusi tahaks meeleldi näha komnoorte tegevuses. Poliitiliselt aktiivsemate seltsimeestena oleksid nad suutelised esitama vähemalt häid poliitilisi loenguid ja ettekandeid. Komnoorte büroo tegevus käesoleval semestril nõuab tugevat kriitikat. Osaliselt põhineb väikeste tulemuste saavutamise liikmeskonna väikesel koosseisul, kuid see ei takista üksikuid isikuid aktiivsust ja silmapaisvust omandamast. Komnoorte büroo tegevusse on tingimata vajalik sisendada enam elu ja verd, et ta kujuneks kooli tõeliselt kvalifitseeritud organisatsiooniks.

H. K.

Villem Ormissoni elust ja loomingust

Villem Ormisson sündis talupoja lapsena Viljandimaal 28. juulil 1892. a. Esimesi haridusalgeid sai ta Viljandis. Hiljem jätkas ta õpinguid Tartus Treffneri gümnaasiumis. Seal küpseski Ormissonis otsus minna kunsti õppima. Noormees siirdus Pärnu, kus korraldas joonistamis- ja maalimiskursusi temale juba varem tuntud joonistusõpetaja Rudolf Lepik.

Lepiku õppemeetod oli väga erilaadne: ta aetas õpilaste ette mõne oma nigela kunstiväärtusega maali või joonistuse ja nõudis siis pildi täpset kopeerimist. Ormissoni tüdines peagi sellelaolisest mehaanilisest tööst, otsides väljumisteed oma pakitsevale loomistungile.

1910. a. kohtame Villem Ormissoni Riia linna kunstikoolis. See õppeasutus, kus õpetajaiks oli terve rida nimekaid kunstnikke ja direktoriks läti kuulsaim maastikumaalija Vilhelm Purvit, näitas Ormissonile kätte tehnilised võtted ning arendas noormehe küpsvat kunstimeelt. Riia kunstikoolist võttis Villem Ormisson kaasa algeid oma kunstilise iselaadi kujundamiseks. Need neli aastat, mis Ormisson õppis Riias, töötades enamiku õppeajast Vilhelm Purviti juhataja olevais klassides, põhjendasidki Ormissoni impressionistliku maalimislaadi. Talle olid lähedased eriti kaks maaliala: maastik ja natüürmort. Õpilane tegi nendel aladel tähelepanuväärivaid edusamme, sealjuures üha enam omandades purvitlikku kujutamisviisi. See impressionismi õhkkond, milles kujunes noor kunstnik, leidis Ormissonis loomupärast vastuvõtlikku pinda. Miljöö kaudu vormis Riia kunstikool mehe tundlikku hingelaadi.

Kui puhkes esimene imperialistlik sõda ja katkes töö Riia kunstikoolis, siirdus Ormisson Viljandisse tagasi. Kodulinna asus ta tegevusse joonistusõpetajana, jätkates juba küpse kunstnikuna ka loomingulist tööd. 1926. a. asus Ormisson Tartusse, kus ta valiti kõrgema kunstikooli „Pallase“ maaliklassi juhatajaks. See moment tähistab Ormissoni viljakama kunstilise ja kunstipedagoogilise töö ajastu algust. Kunstnik esineb sageli näitustel, on eeskujuks õpilastele sõnas ja teos. Viimase viieteistkümnenda aasta jooksul näitas Ormisson „Pallase“ kunstikooli kaudu paljudele nüüd juba tunnustatud kunstnikele kätte tee, kuidas esimestelt aabitsasammudelt jõuda kõrge tehnikani. Kunstipedagoogina ei katkenud hetkekski Ormissoni tööpinge. Ormisson lõi innukalt kaasa kodanluse-aegseis võitluses „Pallase“ kunstikooli olemasolu eest, kui majanduslikud raskused pidurdasid õppetegevust.

Villem Ormissoni looming, mis arvuliselt pole just suur, on isikupärasemaid eesti kunstis. Impressionism ja purvitlikud mõjud on õieti fooniks Ormissoni isikupärale. Pärit kaunilt Viljandimaalt, Ormisson jälgis juba lapsepõlves teraselt looduse värvirikkust, kauneid maastikupilte. Ning hiljem kunstnikuna vormis ta loov kujutus tavalise vaatleja arvates fotograafilist täpsust nõudvaid pilte ümber kunstipäraseks värvi ning vormitervikuks — Ormissoni silm on näinud nüansse, üleminekuid, kontraste. Ormissoni värviskaala on muutunud tohutu avaraks. Ta on tunnetanud maastikku, on koondanud sellest iseloomuliku ja loonud ormissonlikult iseloomustava, kauni pildi. Sellist pilti pole Ormisson iial kandnud lõuendile kergel käel. Kohati on ta näinud suurt vaeva, et teostada toda läbituntud pilti, mis temale endale küll selge, kuid mille jäädvustamiseks oli raske leida sobivaid värvitoone. Ormisson on maalides peaaegu valmis teose mõnigi kord kaapinud lõuendilt maha ja alustanud tööd otsast peale, sest ta püüdis oma loomingus ikka olla piinlikult aus. Ta ei tahtnud vaatlejaile kunagi demonst-

reerida, milline on see või teine maastik — ei, Ormisson avaldab, mida ta tundis neid maastikke vaadeldes. Siin on ta kohati asendanud impressionismi mõiste piiridesse mahtuvat maalimisviisi sünteetilise kujutamislaidiga.

Villem Ormisson on vaieldamatult suurte võimetega maastikumaalija. Laiendades-vormides ta lõi õige väheütlevatest etüüdilistest motiividest täiuslikke maale. Ainult mõne üksiku vihjega värvidele, kasutas etüüdi vaid maali kompositsiooniks.

Ormissoni on iseloomustatud värvirikka maalijana. Kas vaatles ja tunnetas Ormisson ainult ilutsedes loodusnähtuste olu. Ehk jutustavad nii mõnedki närtsinud krüsanteemid agulilapsest keldrikorteris ja veel muust.

Raske on saada Villem Ormissoni loomingust terviklikku pilti, raske jälgida ta otsinguid ning sirgjoonest kõrvale astunud samme, sest suur osa ta töödest kuulub eraisikuile mitmel pool Eestis, ainult üksikud on asetatud muuseumidesse. Kunstisõprade ning kaasaegse ja kasvava kunstnike põlve huvides näib tarvilik olevat korraldada Ormissoni ülevaatenäitust võimalikult pea.

Villem Ormisson suri 5. aprillil s. a. veel täies loomingueas. Jääb lünk Nõukogude Eesti kunstnikkonda.

Vello Pekomäe.

Teadlased — plaani loojad

Nõukogude maa Riikliku Plaanikomisjoni 20. aastapäeva puhul ilmus „Izvestija“ nr. 44. akadeemik V. Nikitini sulest pikem kirjutus teadlaste osast riiklikkude rahvamajanduslikkude plaanide koostamisel. Ta kirjutab:

„Kõikidest NSVL rahvamajandusliku arengu plaanidest — GOELRO plaanist kuni kolmanda viisaastaku plaanini — läheb punase niidina läbi ülesanne: järele ja ette jõuda majanduslikul alal enam arenenud kapitalistlikkudest riikidest. Esimese kahe viisaastaku täitmise tulemusena jõudis Nõukogude Liit ette neist maadest arengu tempo ja tehnika taseme poolest.

Põhilise ülesandelahenduse sidusid Lenin ja Stalin plaani valmistamise kõikides etappides esirindliku tehnika sisseviimisega. Juba 1918. a. aprillis aetas Lenin laialt tuntud teaduslik-tehniliste tööde plaani visandis Teaduste Akadeemiale rea kardinaalseid probleeme, millede lahendusest olenes tööstuse areng, pöörates erilist tähelepanu kõigi rahvamajanduseharude elektrofitseerimisele ja tootvate jõudude õigele jaotusele. GOELRO leninlik plaan nägi tehnilise arengu põhilise liinina ette maa järk-järgulise ülemineku praegusaja suurtootmise uuele baasile, mis on otse või kaudselt seotud elektrofitseerimisega.

Suurte stalinlikkude viisaastakute plaanid — need on rahvamajanduse kõigi harude täieliku ümberkorraldamise plaanid uue tehnika alusel. Neis on eriline tähelepanu pööratud elektrotehnoloogia laialdasele arengule ja kogu tootmise järk-järgulisele automatiseerimisele üleminekuks elektrilisel alusel.

Tehnilisel baasil enam esirindlikumate harude loomine elektrokeemias, (elektrometallurgias) orgaanilises sünteesis ja reas teistes tähtsates tootmistes on täielikult seotud stalinlike viisaastakute täitmisega. Lenini prognoos maa-aluste gaaside kasutamise tähtsusest leidis kinnitust ÜK(b)P 18. kongressi direktiivis, milles on ette nähtud juba kolmandas viisaastakus maa-aluste gaaside kasutamise muutmine iseseisvaks tööstusharuks.

Põhilise majandusliku ülesande lahendamine on otseselt seotud kogu maa elektrofitseerimise lõpuleviimisega, tehnika edaspidise progressiga.

Sms Molotov esitas oma ettekandes 18. parteikongressil ülesande „aktiivselt ära kasutada ja laialt tarvitusele võtta meie maal kõik, mis on paremat praeguses tootmisetehnikas ja tehnoloogias, samuti ka töö organisatsiooni teaduslikkudes meetodites“ 18. üleliiduline parteikonverents kriipsutas veel eriti alla vajadust osutada erilist tähelepanu uue tehnika küsimustele.

Rahvamajanduslike plaanide teaduslik-tehniliste probleemide läbitöötamisele kutsus partei ja valitsus plaanide kõikidesse etappidesse teadlasi ja tehnikuid. GOELRO plaani loomisest võttis osa üle 200 teadlase ja inseneri. Sadu teadlasi oli kaasa tõmmatud Riigiplaani poolt stalinlike viisaastakute plaanide läbitöötamisele.

Stalinlike viisaastakute kestel toimunud sotsialistliku ehitustöö grandioosne tõus esitas suuremate ehituste teaduslikule põhjendusele ja sügavale ekspertiisile suured nõudmised. Teaduse ja tehnika uute saavutuste sisseviimine rahvamajandusse nõudis spetsiaalset ekspertiisi neis küsimusis.

Tähtsamad ülesanded, mis on valitsuse poolt esitatud Riigiplaanile, nõuavad järjest enam teadlaste süstemaatilist osavõttu nende lahendamisel. Käies Partei ja Valitsuse juhtnööride järgi tähtsamate rahvamajanduslike probleemide teaduslik-tehnilisel põhjendamisel ja uue tehnika sisseviimisel tööstusesse ja põllumajandusse, organiseeris NSVL Riigiplaan möödunud aastal teaduslik-tehnilise ekspertiisi nõukogu.

Nõukogu koosseisu kuuluvad tähtsamate teaduse- ja tehnikaharude esindajad — professorid, akadeemikud: masinaehituse küsimustes — akad. E. A. Tšudakov, energeetika alal — akad. B. E. Vedenev ja prof. E. A. Russakovski, metallurgia alal — akad. I. P. Bardin, vesimajanduse probleemide alal — prof. A. N. Ahhutin, keemia alal — akad. S. S. Nametkin, prof. S. I. Volfkovitš, elektrimasinate ehituse ja elekterkeevitamise alal — akad. V. P. Nikitin, raudteetranspordi alal — akad. V. N. Obratsov, põllumajanduse alal — prof. V. P. Bušinski, automaatika alal ja telemehaanikas — akad. V. S. Kulebakin.

Teaduslik-tehnilise ekspertiisi nõukogu peale on pandud tähtsamate ehituste projektide ekspertiisi teostamine, uema tehnika sisseviimine tööstusesse ja põllumajandusesse. Samuti on nõukogu peale pandud järelevalve tema poolt läbi vaadatud küsimustes otsuste täitmise kohta uue tehnika sisseviimisel.

Omalt koosseisult võrdlemisi väike (15 liiget) nõukogu pole muidugi suuteline kõiki ekspertiise toimetama oma jõududega, eriti neis probleemides ja projektides, milliste läbivaatamisele on vaja tõmmata tunduv arv eksperte mitmesugustest teadusharudest. Arvestades sellega on valitsus andnud nõukogule õiguse jurde kutsuda eksperte väljastpoolt.

Oma töötamisaja kestel on nõukogu teostanud ekspertiise rea mitmesuguste ehituste projektides, samuti ka uema tehnika sisseviimise küsimustes.

Suurt huvi pakub nõukogu töö 1941. a. tehnilise plaani koostamisel. See on esimene plaanivalmistamise katse uute tehniliste abinõude kohta, milliseid on kavatsus sisse viia juba käesoleval aastal. Vaatamata mõningatele raskustele, millised on seotud tehnilise plaani koostamisega, ja plaani puudustele, mis on tekitatud nende raskustega, tema tähtsus ulatab kaugemale üksikute rahvakomissariaatide raamidest. Juhul, kui teostatakse isegi kavatsatud tehniliste abinõude miinimum, hoiab riik 1941. a. täiendavalt sadu miljoneid rublasid kokku, tänu töö produktiivsusele, materjali, kütte jne. kokkuhoiule.

Tehnilise plaani koostamisel võttis teaduslik-tehnilise ekspertiisi nõukogu arvesse vajaduse sel aastal enam tähtsamate leiutuste ja tehniliste täienduste sisseviimise, millised on proovitud katsetel ja osaliselt juba tööstuses rakendusel. Plaani on sisse võetud tehnilised abinõud rahvamajanduse põhilistes harudes: metallurgias, kütetööstuses (kivisüsi, nafta, turvas), elektroenergeetikas, masinaehituses, põllumajanduses ja raudteetranspordi alal. Plaani võetud paljude abinõude hulgas lahendavad mõned küsimuse kivisöe tootmise hüdro mehhaniseerimise, elektri jt. puurimisviiside, puuraukude teistkordse eksploateerimise, raudteede ja söekaevanduste mehhaniseerimise alal.

Plaanis on ette nähtud uut tüüpi soojustehniliste ja energeetiliste tootmisseadiste, transpordi, metallurgia ja teiste tööstusharude automatiseeritud masinate valmistamine. Erilist tähelepanu omistatakse automaatse ja telemehaanilise juhtimise kontroll-mõõtmisvahendite ja aparatuuride valmistamisele. Plaani erirubriigis on ette nähtud defitsiit-materjalide asendajad.

Esimese katsena seab tehniline plaan oma sihiks anda uue tehnika küsimustele kindlat suunda. Tema tähtsus seisneb selles, et ta annab kogu rahvamajandusliku plaani lahutamatu osana võimaluse paremini põhjendada toodangu tõusuperspektiive uute tehniliste abinõude tarvitusele võtmisega. Tema tähtsus seisneb ka selles, et uue tehnika sissetoomist teostatakse rahvakomissariaatide poolt Riigiplaani teaduslik-tehnilise ekspertiisi nõukogu süstemaatilise kontrolli all.

Tehnika osas osutub plaani koostamine tähtsaks sammuks edaspidise täiendamise teel ning tootmisel uue tehnika ja enam ajakohaste tehnoloogiliste protsesside tarvitusele võtmisel.

Teaduse ja tehnika viimaste saavutuste tarvituselevõtmisest saadakse täielikum efekt sellises tehnilises plaanis, mis on koostatud rea aas-

tate peale. Koostamisel olevas majanduslikus üldplaanis omavad uue tehnika küsimused üsna tähtsa koha. Nende küsimuste lahendamiseks tõmbab üldplaani koostamisel teaduslik-tehnilise ekspertiisi nõukogu kaasa oma maa paremaid teadlasi.

Fikseerida ja põhjendada tehnilise arengu suund, ära määrata tehnika arengu tendentsid majanduse mitmetes harudes — see on raske ja äärmiselt huvitav ülesanne. Suure vastutustundega asume meie tema lahendamisele, olles kindlad, et meile, nõukogude teadlastele, Partei ja Valitsuse poolt osutatud usalduse meie tõendame auga.“

„NÕUKOGUDE KÕRGEM KOOL“ ilmub 10 numbrit aastas.

Väljaandja ENSV Hariduse Rahvakomissariaat. RK „Teaduslik Kirjandus“, Tartus. Ülikooli 18. Vastutav toimetaja F. Issak. Tehniline toimetaja T. Oinas. Korrektor P. Rattus.

Ladumisele antud 12. IV 41. Trükki antud 8. V 41. MB 4730. Paberi formaat 67×96. 1/16. 37 127 tähte trükipoognal. Trükipoognaid 4. Autoripoognaid 3,56. Arvestuspoognaid 3,6. Trükiarv 1500 eks.

Trükitud „Tartu Kommunisti“ trükikojas, Tartus. Trükikoja tellimise nr. 1027. Tellimisi võtavad vastu RKK Müügiosakond, Tallinn, Pärnu mnt. 10–24, kõik raamatukauplused, ajalehtede kontorid, postiasutused-sidekontorid ja RKK kollektiivmüügi usaldusmehed.

„Советская Высшая Школа“ № 4, 1941. Гиз. „Научная Литература“, Тарту. На эстонском языке.

LOOMING

E. N. Kirjanike Liidu ja E. N. Kunstnike Liidu häälekandja. Ilmub üks kord kuus. Tellimishind aastas Rbl. 45.—, poolaastas Rbl. 23.—, veerandaastas Rbl. 12.—. Üksiknumber Rbl. 4.—

VIISNURK

Rahvalik kultuuri-, kirjanduse- ja kunstiajakiri. Ilmub üks kord kuus. Tellimishind aastas Rbl. 32.—, poolaastas Rbl. 16.—, veerandaastas Rbl. 8.—. Üksiknumber Rbl. 3.—.

NÕUKOGUDE KULTUUR

Kultuuri ja poliithariduse ajakiri. Ilmub üks kord kuus. Tellimishind aastas Rbl. 17.—, poolaastas Rbl. 8.50, veerandaastas Rbl. 4.50. Üksiknumber Rbl. 1.50.

TEATER JA MUUSIKA

Illustreeritud lava- ja muusikakunsti ning -kirjanduse ajakiri. Ilmub üks kord kuus. Tellimishind aastas Rbl. 17.—, poolaastas Rbl. 8.50, veerandaastas Rbl. 4.50. Üksiknumber Rbl. 1.50.

PILT JA SÕNA

Rahvalik pildiajakiri ühe- ja kahevärvilises vasesügvtrükkis. Ilmub kaks korda kuus. Tellimishind aastas Rbl. 32.—, poolaastas Rbl. 16.—, veerandaastas Rbl. 8.—. Üksiknumber Rbl. 1.50.

on ajakirjad igale kultuurihuvilisele töötajale!

TELLIMISI VÕTAVAD VASTU: RKK MÜÜGI-
OSAKOND, TALLINN, PÄRNU MAANTEE 10. RKK RAA-
MATUKAPLUSED, AJALEHTEDE KONTORID. POSTI-
ASUTISED-SIDEKONTORID JA RKK USALDUSMEHED

Rbl. 1.80